

СПИСАНИЕ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ

Българин

БРОЙ 3 | 2008 ЦЕНА 30 Kč

Новата държавна политика
към българите по света

Антон Дончев
За българската духовност

Убийството на българския език

Георги Калоянчев
50 години на сцената

60 години
БСОУ „Д-р Петър Берон“
и Български културен
институт в Прага



Diana s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin



Скъпи читатели,

Животът ни поднася много изненади. Една от поредните е, че българската държава вече започна да се интересува от поданиците си в чужбина и иска да върне някои от тях в България – акцентът е върху квалифицираната млада българска емиграция. Управляващите предвиждат създаване на „Съвет за българите в чужбина“, на „Национален консултативен експертен съвет за българите в чужбина“ към Държавната агенция за българите в чужбина, както и на парламентарна комисия. Искат ли обаче да се върнат българските емигранти в родината си? Този въпрос беше обсъждан и на Четвъртата световна среща на българските медии. Участниците в нея подчертаха, че емигрантите живеят с мисълта за завръщане в България. Прозвучаха и мнения, че тези от Америка едва ли ще се завърнат и че благодарение на доходите си зад океана, издържат своите роднини. Според статистиката българите в чужбина са изпратили през 2007 г. над 3,8 млрд. лева по банков път. Малко над 800 евро е месечният доход на среднестатистическия емигрант, докато средната заплата в България е 484 лева. Причините за масовата емиграция, особено след 10 ноември 1989 г. обаче, не са само икономически. Голяма част от интелигенцията напусна

България, защото не можеше да се примири с отношението на държавата към отделните личности.

Има ли промяна в това отношение на държавата към българите в чужбина? Привидно – да. Държавата вече се интересува от тях и изгражда нова стратегия. Вицепремиерът Калфин казва, че „политиката по отношение на българите в чужбина не може да има селективен характер“ и че вече ще има фонд за българските общности в чужбина и конкретни ангажменти за поддържане на българското образование там. Налице е обаче тенденцията държавни служители да се месят в дейността на българските организации и сдружения в чужбина, да се опитват да ги обединяват формално и да толерират една организация за сметка на други. Такъв е подходът на Държавната агенция за българите в чужбина, която има определено селективен подход към българските организации в чужбина и не желае да приеме многообразието на организации и сдружения в Чехия. Много често това отношение се базира на недостоверна информация и на лични връзки и симпатии, както става ясно на стр. 16 – 17. Тук възниква логичният въпрос – обединени ли са хората в България и защо страната се управлява от тройна коалиция? Хубавата новина в случая е, че

ние не сме зависими от ДАБЧ. Българите в Чехия са признати със закон за национално малцинство и не ДАБЧ, а правителството на Чешката република подкрепя и финансово културната дейност на българските сдружения тук. Скъпи читатели, в този брой на „Българи“ ще имате щастието да се докоснете до личността на големия български писател акад. Антон Дончев и да разберете, че всички ние сме неделима част от държавата на българския дух, а тя не се простира само в границите на днешна България. Очакват ви срещи и с всенародния любимец Георги Калоянчев, който вече 50 години ни зарежда със смях, както и с популярния български композитор Митко Щерев, чиито песни продължаваме да слушаме и в чужбина.

Българската общност в Прага наистина има с какво да се похвали: навършиха се 60 години от основаването на българското училище и 60 години от създаването на Българския културен институт. В Микулчице на 24 май бе организирано поредното поклонение пред предполагаемия гроб на Методий. А децата ни имат своето Неделно училище, в което са щастливи. За всички тези значими български празници в Чехия ще намерите информация на страниците на списание „Българи“.

Мария Захариева

4 – 13 Българите в Чехия 60 години БСОУ „Д-р Петър Берон“ | 60 години Български културен институт | Българско неделно училище в Прага | 24 май в Микулчице | Христос Воскресе!

14 – 17 Политика Новата държавна политика към българите по света | Ивайло Калфин пред списание „Българи“ | Ние сме много (не)добронамерени към вас

18 – 19 Актуално Четвърта световна среща на българските медии

20 – 23 Личности Антон Дончев – „Съдбата на един народ се решава от неговата духовност“

24 – 27 Култура Георги Калоянчев – „Мила моя публика, жив съм, здрав съм!“ | Велислава Дърева – „Българската култура е чалгализирана“

28 – 31 Тема Убийството на българския език

32 – 34 Интервю Митко Щерев – един щастлив човек

35 In memoriam Въто Раковски | Бойка Добрева

36 – 37 Памет 160 години от рождението на Христо Ботев

60 години БСОУ „Д-р Петър Берон“ в Прага

Текст: М. Захариева, снимки: архив на БСОУ „Д-р Петър Берон“ и М. Захариева

В навечерието на 24 май Българското училище „Д-р Петър Берон“ в Прага чества своя 60 годишен юбилей. Залата на театър „Талант“ в Прага, където се проведе тържественото честване, се изпълни с ученици, учители и родители. Специални гости на тържеството по случай 60-годишнината от основаването на училището бяха председателят на Народното събрание Георги Пирински, извънредният и пълномощен посланик на Република България в Чешката република Здравко Попов, пълномощен министър Маргарита Ганева, народни представители, както и служители на Агенцията за българи-те в чужбина. Директорката на училището г-жа Албена Георгиева поздрави при-

състващите с двойния празник – 24 май и 60-годишнината от основаването на училището. Тя подчерта в словото си, че България в трудните следвоенни години е намерила средства да създаде българско училище в Прага, за да даде възможност на българските деца в Чехия чрез българско образование да останат българи и да се гордеят със своя произход. Председателят на Народното събрание Георги Пирински подчерта значителният принос на БСОУ „Д-р Петър Берон“ в съхраняването на българския език и националните традиции на българската общност в Чехия. Той добави, че България като страна членка на Европейския съюз трябва

ва да има това сериозно училище в Прага. Държавната агенция за българи-те в чужбина награди училището с паметен медал „Иван Вазов“, а една от най-талантливите му учителки г-жа Луиза Станева – с почетна грамота. Учениците от Българското училище изнесоха богата художествена програма, включваща народни песни, танци, рецитации и солови изпълнения. Децата от Неделното училище към сдружение „Възраждане“ поздравиха зрителите с народна песен „Цеко, бре“. Всички присъстващи получиха приложението към списание „Българи“, издадено по случай 60-годишнината от създаването на БСОУ „Д-р Петър Берон“.



ПО ПОВОД 60-ГОДИШНИЯ ЮБИЛЕЙ НА УЧИЛИЩЕТО ПРЕДОСТАВЯМЕ НА ВАШЕТО ВНИМАНИЕ РАЗГОВОР С ДИРЕКТОРКАТА НА БСОУ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН“ АЛБЕНА ГЕОРГИЕВА

Г-жо Георгиева, Българското училище в Прага навърши 60 години? Какви са основните и съпътстващи прояви, свързани с юбилея на училището?

За всички нас, ученици и учители на българското училище в Прага, това бе една знаменателна година. Всичките ни дейности бяха подчинени на 60-годишнината на училището. Искяхме да покажем, че сме достойни наследници на ентузиастите, създали и утвърдили авторитета му през годините.

Много изяви имаха учениците на българското училище в Прага през тази година. Ще спомена само някои от тях:

- Конкурси за рисунка на тема „Моето училище“ и емблема на училището;
- Конкурс за съчинение и есе, посветени на родното училище;
- Спортни турнири;
- Училищен турнир и международно състезание по СУДОКУ, с участието на ученици от чуждестранни училища в Прага;
- Изложба на наградени от Държавната агенция за българите в чужбина, рисунки на наши ученици и творби на учителката по изобразително изкуство в училището – Луиза Станева;
- Тържествен концерт с участието на всички наши таланти.

Какви са наградите, които получи училището по случай 60-годишнината си?

За 60-годишнината училището получи различни награди. Ако говорим за институционални награди, това е паметен медал „Иван Вазов“ за значителен принос в съхраняване на българския език, националните традиции пред българската общност в Чешката република, присъден на БСОУ „Д-р Петър Берон“ от Държавната агенция за българите в чужбина. За нас обаче не по-малка награда бе и пълният с гости и приятели салон на театъра, където се състоя тържествения концерт на училището. Награда бе и финансовата подкрепа от Сдружението на българите в Прага „Възраждане“, за наемане

на залата за концерта на училището и отпечатването на книжката „60 години българско училище в Прага“. Това бе и единствената помощ, която получи училището от българските организации в Чехия при подготовката и провеждането на празника. Награда бяха топлите думи на обич и признателност към училището, казани от бивши възпитаници, гости, родители.

Награда бе и изключителното внимание, което оказва на училището парламентарната делегация, водена лично от Председателя на Народно-то събрание на Република България, г-н Георги Пирински. Срещата на учителите с българските депутати, признанието за значимостта на училището, като духовен център на българите в Чехия, недвусмислено декларирано от г-н Пирински, бе повече от награда за нас. Подкрепа от българската държава – това е нужно на всички нас.

В чужбина има още две държавни български училища – в Будапеща и в Братислава. Те също се сблъскват с ограниченията, които наложиха Министерството на образованието, относно броя на учениците. Сътрудничите ли си с тях в търсене на решение за съхраняване на тези три училища?

Трите държавни български училища в Прага, Братислава и Будапеща са твърде различни по своята специфика. Изискванията, поставени от Българското министерство на образованието и науката в последните две години, се отразяват в различна степен на всяко от тях. Но естествено проблемът е един – необходимостта от достатъчен брой деца за осигуряване на ефективност на процеса на обучение и финансиране. Положителен факт е, че в последните месеци въпросът за образованието на българите, зад граница, стои на вниманието на държавните институции, имащи отношение към този въпрос. За съжаление във форумите, на които се обсъждат тези проблеми, участват хора, нямащи професионалните аргументи в полза на каузата на държавните училища в чужбина. Така се създава впечатление, че тези училища се различават от всички останали форми, които наричат себе си

„училища“, само по начина на финансиране. А това съвсем не е така. За да се вземе предвид и нашата позиция, планираме организирането на кръгла маса по проблемите на образованието на българите, живеещи извън границите на България. И каним на този форум всички отговорни институции.

Според Министерството на образованието българските училища в чужбина поглъщат много средства и един ученик струва на държавата около 10 000 лева? Има ли начини за по-икономично управление и какви са те?

Тези числа са много различни за трите училища. Може би това е някаква усреднена стойност. За училището в Прага годишната издръжка на един ученик е около 2 400 евро, което е около 4 пъти повече от разхода, определен за един ученик в България. Това наистина е значителна разлика. Разбира се винаги има възможност за по-икономично разходване на средствата и ограниченията, които налага Министерството на образованието и науката, са ориентирани именно в тази посока. Друг въпрос е, дали при решаване на проблемите за образованието и възпитанието на младите българи зад граница финансовите аргументи трябва да са единствените.

През май по стара традиция Българското училище изпраща абитуриентите. Колко ученици завършиха тази година и какво им пожелахте?

Изпращането на абитуриентите е един от най-емоционалните мигове в живота на едно училище. И за българското училище в Прага това са мигове на най-голямо възлание – на радост от успешния финал в образованието на нашите шестима абитуриенти и неизменната тъга от предстоящата раздяла. От много години отправям към учениците си едно и също простичко пожелание: да са щастливи в житейския си път. С това им пожелавам всичко – и добро здраве, и успешна реализация в личен и професионален план, и разбира се, достоен и почтен живот. Всичко онова, което сме искали да ги научим през годините, прекарани заедно в училище.

Български културен институт



Текст: Асен Милчев, снимки: архив БКИ

ТЪРЖЕСТВЕН ПРАЗНИЧЕН КОНЦЕРТ НА СТРУНЕН КВАРТЕТ „СОФИЯ“

Върхът на поредицата изяви на БКИ в Прага по случай 24 май бе тържественият концерт на струнен квартет „София“ в състав – проф. Ангел Станков (цигулка), Николай Гагов (цигулка), Валентин Геров (виола) и Джефри Дийн (виолончело), който се състоя на 20 май във великолепната с акустиката си зала в Музея на чешката музика (някогашна катедрала) в столицата на Чехия. В програмата бяха включени класически произведения от Йозеф Хайдн и Михаил Пеков, както и подборка от салонна музика от майстори на тангото (Пиацола, Кардел и др.) След съпроводените с аплодисменти изпълнения на музикантите в края на концерта имаше малък коктейл. На тържеството присъстваха послани-



ци, сред които и нашият посланик в Република Чехия Здравко Попов, дипломати, журналисти, общественици, много чешки приятели на България, наши сънародници, дългогодишно пребиваващи тук.

БЪЛГАРСКА КУЛТУРА В МОРАВИЯ

Под това мото в навечерието на 24 май – Деня на българската култура и славянската писменост – се про-

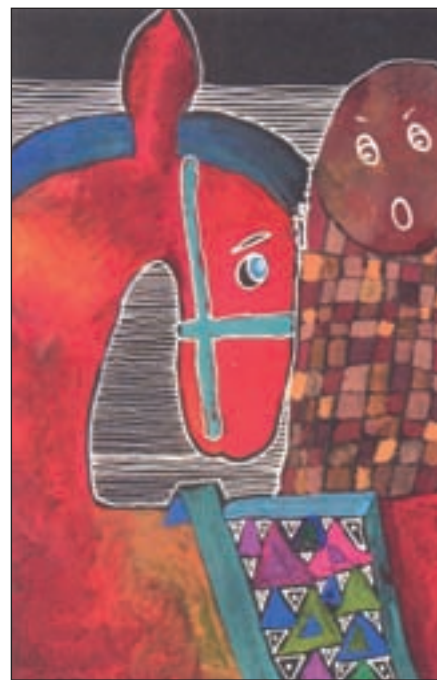


ведоха дни на българската култура в град Бърно. На 19 май в зала „Панорама“ на старото кметство, най-представителната в исторически аспект сграда в града от първата половина на 13-ти век, бе открита подготвената от БКИ в Прага фотоизложба „България – история и съвременност“. На представените цветни фотоси са показани природни забележителности, архитектурни паметници, археологически находки, духовни и църковни средища от многовековната ни родина. А заедно с това и моменти от ежедневието на нашите съвременници. Всички присъстващи на откриването видяха хубав символ в това, че българи и чехи честват заедно празника на българската култура и славянската писменост. И именно по земите, където някога във Велика Моравия са разнасяли словото и писмото си светите братя Кирил и Методий, чиито ученици са намерили убежище при княз Борис I и цар Симеон Велики в България, станала люлка на славянската цивилизация. От представената изложба посетителите могат да си съставят, макар и бегла представа за нашата страна, в която и до днес се тачат кирило-методиевските традиции, свързващи славянството. Изявите на българската култура в Моравия се провеждат от българ-

ското културно-просветно сдружение в Бърно и с подкрепата на управата на Южноморавската област в Чехия.

ОТНОВО „ЗЛАТНА РОЗА“ НА ЛИДИЦЕ ЗА БЪЛГАРСКО ДЕТЕ

България получи отново голямо признание в областта на изобразителното изкуство при най-малките. В навечерието на Международния



ден на децата – 1 юни в галерията-мемориал на станалото световно-известно с кървавите злодеяния на хитлеристите по време на Втората световна война чешко село Лидице, тържествено бяха връчени наградите от 36-тата международна изложба за детски рисунки „Лидице – 2008“. Измежду изпратените 6778 детски творби от 48 държави, включително и от Чехия, от които 1011 са селектирани за конкурса (от тях 492 от



чужбина), бе наградена с медал „Златната роза на Лидице“ 8-годишната възпитаничка на школата по изкуства „Гея“ към общинския център за работа с деца в Ловеч Деница Вълева. Почетна грамота получи нейната връстничка и съгражданка Теодора Генчева от същата школа, а така също и 10-годишната Веселина Янакиева от Детското арт-студио към Дома на енергетика в Козлодуй, 9-годишната Вейора Зехири от школата по керамика в Плевен както и представителите на детската школа по рисуване към културен клуб „Развитие“ в Севлиево Персиана Пенкова (на 9 год.), Лъчезар Манолов (на 10 год.) и 5-годишната Симона Захариева от ОДЗ „Щастливо детство“ в същия град. Особено признание за нашата малка медалистка бе честта нейната отличена творба да краси официалния каталог на изложбата и поканата за нея. По всеобщото мнение на организаторите и тази година българските участници в конкурса са се отличавали

със своите работи, така както е било през всичките години на това голяма международно събитие.

На церемонията по награждаването присъстваха зам. министрите на културата на Чешката република Франтишек Микеш и на образованието, младежта и спорта Душан Лужни, генералният секретар на чешката комисия за ЮНЕСКО Павел Шкода, посланици, представители на международни институции, между които и директорът на БКИ в Прага Боян Панчев.

БЪЛГАРИЯ В МОИТЕ МЕЧТИ

Години наред върху тази тема се провежда международен конкурс за детски рисунки сред българските общности извън пределите на родината, който се организира от Агенцията за българите в чужбина. На 27 май в галерията на БКИ в Прага бе открита изложба от наградени през различен период от време в този конкурс творби. Събитието стана по повод 60-тата годишнина на българското училище „Д-р Петър Берон“ в Прага и затова основната част от показаните рисунки са на възпитаници на това училище, отличавани в международната надпревара. Интересна част от изложбата са и творби на преподавателката по изобразително изкуство в училището Луиза Станева, под чието ръководство младите дарования от българското училище са се изявявали в чешката столица. По всеобщо мнение тя е един истински откривател на таланти. Пъстротата на колорита, жизнеутвърждаващият оптимизъм, нескритата любов към далечната родина, заложили в детските рисунки, зарадваха многобройните гости – ученици, учители, родители, ценители на искреността в творчеството на младите.



„ЛИЦЕ В ЛИЦЕ“ СЪС СКУЛПТУРИТЕ НА НИНА ИВАНОВА И ЛЪЧЕЗАР ДОЧЕВ

Изложба с интригуващото заглавие „Лице в лице“ се откри на 3 юни в галерията на БКИ в Прага. Нейни автори са нашите художници Нина Иванова (скулптури от керамика, метал и дърво) и Лъчезар Дочев (стъклопластика), които от няколко години работят в екип. Това заглавие символизира творческото и личностно предизвикателство при съвместната им работа. Досега двамата са участвали заедно в международната изложба-конкурс за екстериорна скулптура в Кавазакки (Япония), в Ханау (Германия) – за изкуство сред съвременния мебелирен дизайн и в една частна галерия в Австрия. Представената в Прага колекция, с известни промени в нея, е показвана също в Русе, в галерия „Средец“ на Министерство на културата в София и в дом „Витгенщайн“ във Виена.

Сами за себе си двамата автори имат богати творчески биографии. Нина Иванова е завършила скулптура във Великотърновския университет. Има участие в редица общи и самостоятелни изложби както в България, така и в чужбина. Освен със скулптури от метал, дърво, керамика, камък и други материали, използвани самостоятелно и в комбинация, тя се изявява и с рисунки, каквито показва и в Прага. Стилът ѝ се отличава с изящност и деликатност.

Лъчезар Дочев е възпитаник на Латвийската художествена академия в Рига и е специализирал в майсторски ателиета за витраж, стъклопластика и дизайн на стъклото. Като степендиант, а по-късно и като асистент и преподавател в различни стъкларски школи, е пребивавал в САЩ и Великобритания. Участник е в многобройни симпозиуми, съпътствани с изложби на произведения от стъкло в редица страни в Европа – без да се броят изявите му в България. През септември, заедно с още трима свои колеги, ще представя нашата страна на Европейското биенале на стъклото в Дания.

Изложбата „Лице в лице“ бе посрещната с голям интерес от пражката културна общественост.

Предизвикателството да представяш България

Текст: Мария Захариева, снимки: БКИ

Българският културен институт вече 60 години е притегателен център за българската общност в Чехия. Съществен е неговият принос за представяне на българската култура пред чешката общественост. За миналите и бъдещи изяви на БКИ, за трудните периоди в неговата история и за предстоящите инициативи разговарях с Боян Панчев – директор на Българския културен институт в Прага.

БКИ в Прага е един от най-старите ни културни институти в чужбина. Тази година се навършват 60 години от създаването му. Каква е историята на БКИ в Прага и какво е постигнато за изминалия период?

Да, наистина институтът ни присъства в културния живот на Чехословакия и Чехия от 1948 година. Минал е през различни периоди на подем и застой. За голямо мое съжаление поради различни причини по-голямата част от архива ни е изчезнал. Едно от неосъщесвените ми желания като директор е да убедя някой историк да възстанови документално, доколкото това е възможно, богатата история на БКИ-Прага. Често хората свързват определени етапи от биографията на института със съответния директор. При един директор се е развивала мащабна дейност, при друг – не. Аз се убедих, че БКИ-Прага е институция, дотолкова здраво стъпила на чешката културна сцена, че сякаш има свой собствен, независещ от исторически промени и отделни личности живот. Моите първи спомени за БКИ-Прага датират от края на седемдесетте години. Тогава и особено през следващото десетилетие Българският културно-информационен център, както се наричаше тогава, освен че се беше превърнал в истинско сре-

дище на българската култура, издаваше изключително добре списвано месечно издание „Bulharsko“, имаше магазин с атрактивни за пражани предмети на българското изкуство, грамофонни плочи. Сега концепцията на работата на всички институти, подобни на нашия, е различна. Доста по-голямо предизвикателство е днес, когато хората избират свободно на един изключително наситен „пазар“ на култура, да пробиеш и да представяш българското.

През 90-те години институтът се намирал на една от централните пражки улици? Коя е причината БКИ да изгуби тази сграда?

От документите, с които съм запознат, излиза, че причината е нежелането на тогавашния наемодател да продължава договора с БКИ. Не мога да преценя от разстоянието на времето дали тогава колегите и българските институции са направили достатъчно, за да запазят помещението.

Ти беше директор на Института в един от най-трудните периоди за съществуването му, когато той се помещаваше в три малки стаички в Българското училище. Как успя да съхраниш БКИ и да намериш атрактивните помещения на „Климентска“ 6?

След дълги преговори с различни общински и държавни чешки институции намерихме изключително изгоден чисто пазарен вариант за дългосрочен наем. Трябваше да се реагира бързо. Министърът на културата проф. Стефан Данаилов реагира много експедитивно на моето предложение и реши въпроса. Мисля, че не само аз трябва да съм му благодарен за това.

Доколко твоят живот е свързан с Чехия и чешката култура?

Половината, а може би вече и по-голямата част от съзнателния си живот съм прекарал в Прага. Баща ми е български писател, вторият съпруг на майка ми беше чешки писател. Израстнал съм двуезично и двукултурно, ако може така да се каже. Това помага на работата, но понякога се замислям дали не пречи на обективността ми. Може би не съм достатъчно патриот. Твърде критично се отнасям към български произведения, филми, творци, които не считам, че представят добре България.

С какви зали и помещения разполага Институтът сега и какви основни акции предстоят до края на годината? Има ли БКИ библиотека и с колко тома литература разполага? Разполага ли с аудио и видео записи?



Мисля, че повечето читатели на вашето списание са били гости на института. Разполагаме с по-голяма зала, която наричаме галерия и с по-малка под нея. Има какво да се желае по отношение на ефективното им използване. Още не сме решили въпроса къде да направим книжна, видео и аудио библиотека и как да работи тя. Не искам да издавам предварително плановете ни за културни акции до края на годината, защото винаги може да настъпят промени. Ще спомена от по-мощните само конференцията за ролята на чешката интелигенция при създаването на българската държавност, дни на българското кино и голям концерт на български оперни изпълнители. От актуалните проекти по линия на EUNIC (Европейската организация на национални културни институти) най-интересен е съвместният

проект по случай европейският Ден на езиците, който ще осъществим наесен може би в търговски център Паладиум.

Колко културни институти има в чужбина и каква е спецификата на института ни в Прага? Към кого е насочена дейността му – към широката чешка общественост или към българската общност тук?

Засега има десет български културни институти в Европа. Москва, Прага, Виена, Берлин, Скопие, Варшава, Париж, Рим, Будапеща и Братислава. Предстои да се откриват нови. Доколкото съм информиран най-скоро ще откриваме институт в Испания. Всяка държава има своя специфика. Ролята на отделните екипи на институтите е да изграждат програмите на дейността, съобразявайки се с местните вкусове и тенденции. Първостепенна задача на БКИ-Прага

е да представя на чешката общественост достиженията на българската духовна сфера. Работата с българската диаспора е не по-малко важна и не по-малко трудна.

Отделя ли нашата държава достатъчно средства за съхраняването и разпространението на българската култура в чужбина?

Парите за културата никога не са достатъчни. Мисля, че администрацията в България все по-ясно осъзнава, че културният обмен ще играе все по-голяма роля в обединена Европа. Останалите сектори могат да бъдат регулирани с общи нормативни рамки. Културата е по-специфична сфера. Тя е основно средство за опознаване на народите. Взаимното проникване на културните влияния е изключително важно условие за развитието на интеграционните процеси на нашия континент.

Българско неделно училище

Текст: Румяна Георгиева, снимки: архив на сдружение „Възраждане“

В обществения живот на тукашните българи винаги е било необходимо съществуването на притегателен център, който да запознава и просвещава потомците на емигриралите българи с историята и културата на България.



„Светлина в тунела“ за българското ни самосъзнание в Чехия представлява Неделното училище към сдружение „Възраждане“, което отвори врати за най-малките граждани и съратници на България. След като българското министерство на образованието допусна нулева учебна година в шестдесетгодишната история на училище „Петър Берон“ в Прага и никой не можа да предотврати такова посегателство срещу българското ни достойнство, една благонамерена организация „Възраждане“ се нагърби със задачата да събере най-малките представители на българската общност в Прага на улица „Воцелова“ 3, където се намира седалището на Дома на националните малцинства в Чехия. Там малчуганите на възраст от 3 до 6 години се учат да пеят и рецитират български песни и стихотворения, рисуват, забавляват се и играят под вещото ръководство на очарователната Детелина Йорданова. По-големите деца в училищна възраст изучават български език. Този езиков курс се води от Галина Петрова.

По повод различни празници от българския календар учениците на Неделното училище изнасяха програми, в които се пееше и декламираше на български език. Едни от вълнуващите за децата тържества бяха посветени на Великден и на Деня на детето. Великденската трапеза предизвикателно привличаше погледа на най-малките с изкусно боядисаните яйца и вкусни козунаци, които бяха донесени от родители и гости. Малките ученици нетърпеливо се нахвърлиха върху нея веднага след



официалното изпълнение на тяхната програма, след което се осъществи традиционният великденски „бой“ с яйца. Удовлетворени бяха и деца, и родители, защото всички се чувстваха близки тук, далеч от България. Свързваше ги приятната и душевна атмосфера на българския Великден.

Друг чисто детски празник събра отново родители и деца-ученици на Неделното училище. Първи юни бе отбелязан с подobaващото присъствие на подаръци, предоставени от сдружение „Възраждане“. Украсата от балони по-късно се превърна в атрибут в игрите на малките палатки, които след тържествената част и почерпката от сладки вкусотии и бонбони, се впуснаха в импровизирана „балонена борба“.

Неделното училище е една от неформалните алтернативи за поддържане на българския ни дух и съзнание и да се надяваме, че все повече ще просперира. Повече от сигурно е, че то може да изиграе ролята на българска духовна стряха, където обучението да има неформален характер. Това го потвърждава и фактът, че има интерес и от много по-големи възрастови групи, които вече са информирани за съществуването на Българското Неделно училище. Перспективата е такава, че от следващата учебна година се предполага въвеждането на програма за обучение и на по-големи възрастови категории – ученици и студенти. Тенденцията е всъщност Неделното училище да остави отворени вратите си за всеки съратник и радетел на българското, на българската писменост и култура. Нека малките не забравят, че са българчета и нека им дадем шанс не само да знаят стихотворението на Вазов „Аз съм българче“, но и да го почувстват

РОДИТЕЛИТЕ ЗА НЕДЕЛНОТО УЧИЛИЩЕ:

Мая Маринова: Неделното училище към сдружение „Възраждане“ е една прекрасна инициатива. В него децата имат възможност да се срещнат, опознаят и да общуват на български, защото вкъщи все повече говорят предимно на чешки. Благодарение на децата се сближихме и ние, родителите. Все по-често се случва моите деца да ми говорят на чешки, защото живеят в чешка езикова среда. А сега вече си тананикат български песнички. Неделното училище раздвижи по-заспалия български дух в Прага и ни пробуди от летаргията. Непонятна е пълната незаинтересуваност от страна на Агенцията за българите

в чужбина към училището. Нейни представители са идвали няколко пъти в Прага през последните месеци и напълно са игнорирали децата от Неделното училище, което е едно духовно средище на българската общност в Прага.

Кирил Славов: Дъщеря ми с радост идва в Неделното училище. Водим я с желание, защото живеем извън Прага и то ѝ дава възможност да общува с други български деца. За мен това е много важно още повече, че децата тук са в една типично българска атмосфера.

Грациела Каменова: Неделното училище съчетава полезното с приятното. В него децата не само се учат да говорят и пишат на български, но се изявяват и творчески – пеят, танцуват, рисуват и участват със свои програми на всички големи български празници. Щастлива съм, че Неделното училище съществува.

Васил Кабасанов: Като всяка спонтанна инициатива, Неделното училище е нещо много хубаво. То е много значимо за нас, защото дъщеря ни ще посещава чешко училище и много държим паралелно с това да учи и българско четмо и писмо. Тук е много интересно и забавно и всяка седмица с нетърпение чака да дойде в Неделното училище.

Стоянка Русева: Много се радвам, че има Неделно училище. Радвам се, че българските деца вече има къде да се събират, да общуват на български, да учат песнички и игри. Аз съм баба на един от най-малките ученици. Присъствах на празника на детето и видях колко са щастливи нашите внуци заедно. Колко им е весело и хубаво! Желая училището да се посещава от все повече деца, за да не забравят те къде са корените им и да не се къса духовната връзка с България.

Д-р Екатерина Зайкова: Неделното училище дава възможност на децата с български произход, които учат в чешки училища, да се учат да четат и пишат на български и да се запознаят с историята и културата на България.

24 май в Микулчице

Текст: Сирма Зидаро-Коунова, снимки: Валя Раулич, Райчо Велев

Българи, руснаци, украинци и чехи се събраха да почетат делото на светите братя Кирил и Методий край Микулчице, Южна Моравия, където е бил западният книжовен център на славяните. Тържеството беше организирано от Българското културно-просветно сдружение в Бърно в сътрудничество с Българските културни клубове в Острава и в Млада Болеслав.



Вече много години на Деня на българската култура и славянската писменост ние, българите от Острава и Моравсколезкия регион, празнуваме 24 май в Южна Моравия. Там, в Микулчице, се намира предполагаемият гроб на Методий – един от равноапостолите и „покровителите на Европа“, архиепископ на Велико-моравия.

С чувство на гордост, стъпили на свещената земя, по която са крачели двамата свети братя, и която, може би, скрива гроба на Методий, ние слушахме тържествената литургия, отслужена от главата на Православната църква в Чехия и Словакия митрополит Кришов, от Пловдивския митрополит Николай и висши духовници от Светия Синод.

На тържеството присъстваха специални гости от България – председателят на Народното събрание Георги Пирински, придружен от български депутати, представители на Агенцията за българите в чужбина, както и извънредния и пълномощен посланик на Република България в Чехия Здравко Попов, пълномощен министър Маргарита Ганева и завеждащ

консулска служба Данчо Мичев. След приветствията, поднасянето на венци и разглеждането на новата и изключително интересна експозиция на музея в Микулчице, имаме удоволствието да се насладим на темпераментното изпълнение на двата български фолклорни състава от Бърно – „Китка“ и „Пирин“. И ми стана наистина драго на душата, когато на общото хоро се хванаха заедно всички танцьори. Защото наистина „Съединението прави силата“, а в съединението и в добрата воля се крие успехът на българската общност в Чехия.

МЕТОДИЙ ЗАСЛУЖАВА ЕДИН ДОСТОЕН ПАМЕТНИК

Стоях пред скромната плоча на скромния през целия си живот монах Методий и си мислех: „Боже, ние тук сме шепа българи, говорещи на един език и изповядващи една вяра, а понякога не можем да се договорим. Не заслужава ли Методий един достоен паметник, едно свещено място, подобно на гроба на Кирил в базиликата „Сан Клементе“ в Рим?



Свято място, което да превърне Микулчице в едно от българските свети места, където за духовно укрепване на българския, на славянския дух... Не искам да омаловажа значението на поставената от чехите паметна плоча. Но все пак би било чудесно, ако се намерят средства за построяването на паметник на Методий с помощта на дарители-родолюбци, на спонсори от България и Чехия. Убедена съм, че осъществяването на това благородно начинание ще допринесе както за укрепването на българо-чешките връзки, така и утвърждаването на пресветото дело на Кирил и Методий в Моравия.

Христос Воскресе!

Текст и снимки: Сирма Зидаро-Коунова

Воистина воскресе! Така се поздравиха в края на април членовете на Българския културен клуб в Острава, събрали се да отпразнуват заедно своя православен Великден. Освен традиционния козунак, пъстрите яйчица и неизменното българско червено вино, този път имаше и една чудесна изненада за общата великденска трапеза – две печени агнета и точена бира, които бяха великденски подарък за всички присъстващи от г-н Йордан Йорданов. Чудесно бе, че присъстваха и много млади хора. С великденски молебен за здраве и късмет ни благослови нашият български свещеник – отец Николай. Днес сякаш сме се отдалечили

от истинската вяра, от църквата, тези истински крепители на бъл-



гарския народ, които да му помогнат да преодолее неимоверните страдания по време на робството. Като че ли вече не вярваме на чудеса, въпреки че Христос е живо доказателство, че властта на смъртта не е абсолютна. И че след смъртта си човек може да остане безсмъртен. Не са ли Левски и Ботев безсмъртни? В съзнанието ни, в душите и сърцата ни. Възкресението е сърцевината на християнската идея. И тя остава неизчерпаема и вечна. А колкото до чудесата – аз вярвам в чудесата на живота. И така, Христос възкресен! На всички, които носят Божието царство и своята вяра, дълбоко в себе си.

Новата държавна политика към българите по света

Българската държава реши, че вече има нужда от българите, живеещи в чужбина и започна да изгражда нова стратегия за тяхното връщане. На 13 май в НДК в София се състоя национална кръгла маса на тема „Новата държавна политика към българите по света“. Тя бе организирана от Държавната агенция за българите в чужбина и МВНР.

Основните акценти от новата стратегия към българите в чужбина бяха изложени от министър-председателят Сергей Станишев. Вицепремиерът Калфин посочи, че нормативната база не отговаря на изискванията и е необходима цялостна политика към българите в чужбина с общ подход и общи цели, координирана между различните институции и представителите на българските общности по света. Той отбеляза, че дълго време тази политика е била разнопосочна, поради различни политически инициативи, движени от различни правителствени институции и неправителствени организации. Участие във форума взеха още вицепрезидентът Ангел Марин, вицепремиерът Даниел Вълчев, министрите Николай Василев, Стефан Данаилов, Евгений Желев, както и представители на българските етнически общности зад граница от Украйна, Молдова, Германия, Чехия, Сърбия, Косово.

ПОЗИЦИИ:

В декларация на СБС „Бъдеще“, изпратена до участниците в Националната кръгла маса за българите по света и до централните български информационни агенции, се казва:

- „Правителството за пореден път демонстрира демагогия в отношението си към българите в чужбина с пакет от безмислени и скъпи мерки, които са в полза единствено на чиновниците в министерства и посолства.
- Българите в чужбина желаят държавата да престане да ги рекетира. Пример за рекет са здравните осигуровки, но също и безумните тарифи на посолствата за елементарни юридически услуги.



- Българите в чужбина желаят политическо представителство или най-малкото възможност да гласуват дистанционно.
- Българите в чужбина не желаят да бъдат следени от бившите комунистически тайни служби, каквато практика има и за което можем да предоставим доказателства и свидетелства. Не става въпрос за отдалечен период от време, а за последните няколко години.
- Българите в чужбина няма да се завърнат в мафиотизирана страна. Те са много добре информирани за катастрофалните последици от олигархичното управление.
- Когато службите започнат да следят и реално да притискат мафията, а не честните граждани, които са избрали да сключат брак с чужденец или да живеят зад граница, българите в чужбина ще са първите, които ще оценят промяната и ще инвестират пари и знания в страната.
- Дотогава, хубав ден и приятно харчене на обществени средства за стратегии, програми и национални конференции.“

Георги Папакочев:

Правителственото мероприятие предвижда създаване на „Съвет за българите в чужбина“ към властта, на „Национален консултативен експертен съвет“ към Държавната агенция за българите в чужбина и, забележете, на парламентарна

комисия по въпроса, която постоянно да следи развитието на процеса по привличането в страната, според усреднени данни, на около един милион българи зад граница. Структурите са обявени, щатът им е определен, но никой не обясни какво би накарало тези, в голямата си част образовани, квалифицирани и със западен опит българи, да се завърнат отново в родината си, след като са я напуснали, прогонени от отношението на държавата към тях, от санитарно ниските доходи в страната, от бушуващата криминална престъпност и повсеместната корупция, от разтърсващо лошото здравеопазване и мизерните социални условия за живот.

Какво предлага днес тристранната коалиция? Работни места за висококвалифицирани и високоплатени специалисти? Смешно, след като в държавната администрация продължава спорът за „фантастичните“ в нейните представи заплати от 250 евро! Възможности за служебно изграждане и кариера? Тъжно, на фона на повсеместната управленска мизерия и ожесточените междупартийни битки за ключови постове! Нормален живот и образование за техните деца? Абсурдно, при тежката престъпност и ниското ниво на подготовка в училища и университети! Какво остава? „Зелени карти“ за неквалифицираните компатриоти от някогашната диаспора в бившия Съветски съюз и околните балкански държави, както и внос на транзитни за Европа „гастарбайтери“ от Азия и Африка. Нищо повече. Така поредното мероприятие на властта на практика се изчерпва. Сега бизнесът и оредяващата държава ще сънуват неговите резултати. Както кокошката сънува просото...

Политиката по отношение на българите в чужбина не може да има селективен характер

ВИЦЕПРЕМИЕРЪТ И МИНИСТЪР НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ ИВАЙЛО КАЛФИН ПРЕД СПИСАНИЕ „БЪЛГАРИ“

Текст и снимка: Мария Захариева

Г-н министър, на 13 май в София се проведе Национална кръгла маса във връзка с новата стратегия на правителството по отношение на българите в чужбина. Има ли вече конкретни резултати?

Идеята е доста разпиляната политика по отношение на българите в чужбина да се обобщи, да се определят общи цели и финансиране, да се подобри координацията между различните институции. Нова форма е образуването на фонд, за който българските общности в чужбина ще могат да кандидатстват с проекти и тяхната дейност ще може да бъде финансирана. Има конкретни ангажменти, свързани с поддържане на българското образование в чужбина и това е важно за Чехия. Училището в Прага е едно от проблемните ни училища. По време на срещата бяха представени идеи и от Министерството на образованието. Ще направим всичко възможно не само да запазим училището в Прага, но и да го укрепим. Повече информация можете да намерите на сайта на Министерството на външните работи и на сайта Държавната агенция за българите в чужбина.

С други думи Вие виждате оптимистично бъдещето на Българското училище в Прага?

Разбира се. Много ми се иска обаче българите да си изпращат децата в това училище и да има повече деца там. За да е живо училището, е важно да има в него деца. Освен фонда за подобряване работата по отношение на образованието има редица инициативи в областта на културата и пазара на труда. Идеята е да подпомогнем българите и гражданите с български произход, които биха искали да се върнат

в България. Те трябва да имат информация за нуждите на трудовия пазар. На сайта на Агенцията за българите в чужбина ще направим един специален форум, в който българите в чужбина ще могат да общуват помежду си с помощта на интернет.

Как на този форум попаднаха хора от различни държави и защо българите в чужбина нямаха информация за него?

Поканите ги правеше Агенцията за българите в чужбина. Не мога да Ви кажа точно по какъв начин са били избрани участниците от чужбина, но политиката ни по отношение на българите в чужбина не може да има селективен характер и да избира едни, а други да не избира.

Има такъв подход, за съжаление. Би било добре Агенцията да не си избира в отделните държави 1–2 организации, с които да работи. Представители на Агенцията идваха няколко пъти в Прага през последните месеци и напълно ни игнорираха.

Хубаво е и вие да сте активни в контактите си с Агенцията.

Много сме активни. Изпращаме им информация, която се помещава в сайта, получават и нашето списание „Българи“.

Да, аз познавам вашето списание. Държавната агенция за българите в чужбина не може да допуска селективност. Не трябва да има селективност и в цялостната държавна политика към българите по света.



Ние сме много (не)добронамерени към вас

Текст: Мария Захариева, снимки: архив на сдружение „Възраждане“

С ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА ДАБЧ НИКОЛА ДАСКАЛОВ И ПЕТЪР ТОШЕВ, ПО МОЕ НАСТОЯВАНЕ, СЕ СРЕЩНАХ В ПЕТЗВЕЗДНИЯ ХОТЕЛ „ПРЕЗИДЕНТ“ В ПРАГА ДВА ЧАСА ПРЕДИ ОТЛИТАНЕТО ИМ ЗА СОФИЯ. ЗАПОЗНАХ ГИ НАКРАТКО С ДЕЙНОСТТА НА СДРУЖЕНИЕ „ВЪЗРАЖДАНЕ“, ЗА КОЕТО ТЕ ИМАХА НЕВЯРНА ИНФОРМАЦИЯ. ОТ РАЗГОВОРА СТАНА ЯСНО, ЧЕ ДЪРЖАВНАТА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА – ЕДИН ОТ ОРГАНИЗАТОРИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА КРЪГЛА МАСА НА ТЕМА „НОВАТА ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА КЪМ БЪЛГАРИТЕ ПО СВЕТА“ – ВСЕ ОЩЕ НЯМА ИЗГРАДЕНА ЕДИННА СТРАТЕГИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ОБЩНОСТИ В ЧУЖБИНА, КОЯТО ДА ОТГОВАРЯ НА СЪВРЕМЕННИТЕ ДЕМОКРАТИЧНИ ПРИНЦИПИ НА ОБЕДИНЕНА ЕВРОПА.

Кой определи представителите на българските общности в чужбина, които да участват в националната кръгла маса?

Никола Даскалов: Представителите бяха определени от Държавната агенция за българите в чужбина. Ние се спряхме на тези, които представят по-големите организации – Молдова, Украйна, Западни покрайнини, Румъния, Чехия и Германия.

А от Испания имаше ли представител?

Н.Д. Не, нямаше.

Една от най-големите български общности в Западна Европа в момента е в Испания. В Испания има 130 000 официално регистрирани българи, а в Чехия – около 4 500. Така че поканите не са били на базата на големината на българските общности и организации, а по други критерии.

Н.Д.: Ние каним големите дружества, които са организирани. В Испания има много дружества, но те не участват в една обща организация.

Петър Тошев: Вас по-скоро Ви интересува защо вашето дружество

не е поканено, а е поканена БКПО и Стамболийски.

Мен ме интересува и това защо нямаше информация за тази среща. Една от задачите на Агенцията е да информира българите в чужбина за такива срещи. Информацията беше качена на вашия сайт на 12 май – т.е. ден преди срещата.

Н.Д.: Кръглата маса беше организирана в зала 10 на НДК, която е само за 70–80 души.

П.Т.: Тя имаше по-скоро вътрешен характер. Тези, които присъстваха отвън, не са говорили за стратегията. Това е работа на българската държава. В крайна сметка няма отвън да се определя какво ще прави българската държава за българите по света. Това беше по-скоро една работна среща.

Българската държава би следвало да се интересува от мнението на българите в чужбина, защото вие не можете съвсем реално да прецените какви са проблемите на българската диаспора.

П.Т.: Г-н Стамболийски беше поканен, защото е председател на една от най-старите организации на българите. Освен това той е председател и на Международния съюз на българите от Средна Европа, който сега се разширява и се превръща в Съюз на българите в Европа.

Споменатият от Вас Съюз на българите в Европа бе учреден няколко дни преди това. Как ще коментирате факта, че нито една българска организация от Чехия, освен клубовете на БКПО, не беше поканена да участва в учредяването на този Съюз, който се проведе в Прага в т.нар. Български дом. На него присъстваха вицепрезидентът Марин, посланик Попов, както и секретарят на Агенцията Стефан Николов. Българите от Прага, които са искали да влязат на срещата, обаче не са били допуснати. Затова пък са били

поканени българи от другите европейски държави.

П.Т.: Аз не мога да коментирам, защото не съм бил на тази среща.

Да, но главният секретар на Агенцията Стефан Николов е присъствал.

Н.Д.: Ние нямаме информация за тази среща.

Как може да се улесни комуникацията между сдруженията в чужбина и Агенцията, за да се предотврати избирателността на Агенцията да работи само с определени организации, какъвто е случаят с Чехия?

Н.Д.: Връзката между Агенцията и дружествата зад граница са на доброволен принцип, но активната страна са дружествата. Тези, които искат да поддържат отношения с Агенцията, правят всичко възможно да влязат във връзка с нея, да се срещат и обменят мнения. Ние издирваме дружествата, но има някои, които не искат да поддържат връзка с нас. Дори казват: „Какви са тези стари социалистически неща?“

Моят опит с вашата Агенция не отговаря на вашите представи за нея. Няколко пъти писах електронни писма, дори ми изпратихте формуляри, които трябваше да попълвам. Информацията, която дадох по ваше искане, изобщо не се появи в сайта в продължение на година. Едва, когато Кони Димитрова започна да отговаря за Чехия, смени невярната за нашето сдружение информация. До ден днешен информацията, която се отнася до българското училище в Чехия, например, е неточна.

Н.Д.: Вина има директорката на училището. Публикуването на информация на сайта става само с разрешение на адресата.

П.Т.: Доколко се е легитимирало вашето дружество пред Агенцията? За да се легитимира дружеството би

трябвало да има нещо, върху което да се стъпи. Вие представила ли сте в Агенцията устава на вашето дружество, списъка с подписите на лицата, които са организирани членове, регистрацията на тия неща има ли ги в Агенцията?

Ние сме чешка организация и сме регистрирани в чешкото министерство на вътрешните работи. Що се отнася до членовете на организацията, вие не би следвало да искате списък, а и ние нямаме право да даваме лични данни за хората. Агенцията, както и посолството в Прага, имат всички контакти за нашето сдружение, което още с две сдружения е регистрирано на „Америцка“ 28. Има и Асоциация на българите в Чехия.

Н.Д.: Кой влиза в тази Асоциация? Опозицията ли?

По това, което казахте, разбирам, че според вас в Чехия има управляваща организация, която вие подкрепяте, и опозиционни на

Българската държава има официален представител в Прага, който отговаря за държавния имот на „Америцка“ 28 и това не е г-н Стамболийски. Що се отнася до българските граждани, те трябва да имат равни права. Или поне така е в демократичните общества. Домът на „Америцка“ 28 е наречен Български дом и трябва да е за всички българи в Чехия. Държавата трябва да реши бъдещето му. Не може той да се предоставя само на една организация, която да го дава под наем, а останалите българи да ги приютява чешката държава.

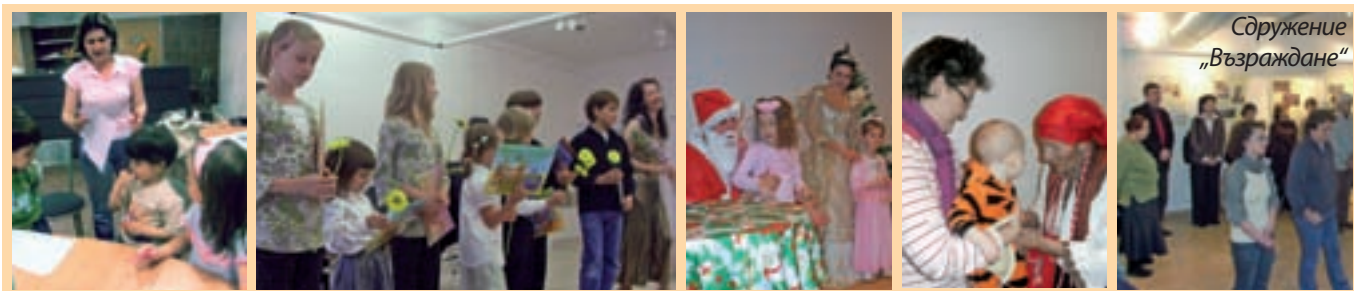
Н.Д.: Ние винаги се стареем да сближим млади и стари. Най-големият проблем е, че това поколение вече си отива. То не може в тези условия да работи както трябва.

П.Т.: Ние сме много добронамерени към вашето дружество, към това, което прави Стамболийски, както и към дружествата в другите градове. Вие трябва вътре сами да си решите тези конфликтни въпроси

нието. То е задължено да изпраща учебници само на училищата в Молдова и Украйна. На нас ни е най-трудно да изпращаме тези учебници, тъй като транспортните разходи са много скъпи. Сега има много добра идея от Министерството на образованието за електронни учебници, които ще са готови през есента. Те ще могат да се изтеглят от сайта на Министерството. Това е най-добрият вариант и ще улесни нашата съвместна работа.

Какви конкретни стъпки предприе Агенцията за запазване на българските училища в Прага, Братислава и Будапеща?

Н.Д.: Агенцията не финансира тези училища и ние, доколкото можем, разговаряме с Министерството на образованието по тези въпроси. Но тъй като то отговаря за тези училища, не желаем да се месим. Ние сме против изпращането на такъв голям брой учители от България, някои от които нямат добра квалификация. Не е редно



нея сдружения... Но сдруженията не би следвало да функционират на такъв тоталитарен партийен принцип.

П.Т.: Според мен вие трябва да си подадете ръце. Създава се впечатление, че воювате между себе си лично и това е в ущърб на цялата работа. Това не е нормално в условията, в които живеем. Целият свят се обединява, вие тук сте разделени. Все пак БКПО е най-старата организация в Чехия.

Какво означава лично, след като няколко български сдружения, регистрирани на „Америцка“ 28, нямат достъп до сградата? Там ни отварят кореспонденцията или тя просто изчезва.

П.Т.: Аз ще попитам г-н Стамболийски. Той твърди нещо друго.

и те опират до използването на Дома – до нищо друго според мен. Ето, вие поставихте тези въпроси и на срещата с вицепрезидента Марин през 2004 г. и още не сте ги решили.

Нашето сдружение е в момента единственото в Чехия, което има неделно училище. Училището няма книги, има малко учебници и се обръщам към Вас с молба за помощ. Не за първи път.

Н.Д.: Ние гледаме да помагаме на тези училища, доколкото можем, защото Агенцията е с ограничени възможности.

Какъв е бюджетът на Агенцията сега?

Н.Д.: Около 800 000 лева. Парите са недостатъчни и ние се обръщаме към Министерството на образова-

да се изпращат в тези три училища учители по физическо възпитание. Проблемите на тези училища опират най-вече до Министерството на образованието, поради факта, че то прави подбора на учителите. Нивото на тези училища е ниско и поради ниското ниво родителите нямат интерес децата им да учат там. Нашите основни задължения са обърнати по-скоро към тези неделни училища, които съществуват по света, тъй като взаимовръзката между тях и нас е най-силна. Някои от тях дори не поддържат отношения с Министерството на образованието, а само с нас. Ние ги снабдяваме с учебници, книги и учебни помагала. На 17 юли ще правим кръгла маса, на която ще участват представители на тези неделни училища...

Четвърта световна среща на българските медии

Текст: Мария Захариева, снимки: БТА и Мария Захариева

Българската телеграфна агенция събра за четвърти пореден път представители на български медии от България и чужбина. След София, Чикаго и Рим този път 15 медии от България и 30 от български издания в чужбина се срещнаха в Мадрид. Темата бе „Медиите – задължителният трети в межкултурния диалог“.



Форумът бе открит официално от президента на България Георги Първанов в присъствието на кмета на Мадрид Алберто Руиз Гаярдон и на други официални представители на испанския и българския медиен, културен и бизнес елит. На откриването присъстваха външният министър Ивайло Калфин, лидерът на НДСВ Симеон Сакскобурготски, министърът на държавната администрация Николай Василев и др. Основен

партньор беше испанската информационна агенция EFE, а генерален спонсор на Четвъртата световна среща на българските медии – Mtel. Събитието се осъществи и с подкрепата на Роса България; Общинска банка; Хисар; Пловдивски панаир; „Елен хънтинг“; „Мини Марица-Изток“; ТЕЦ „Марица-Изток“ 2; „Винпром Пещера“; „Диневи груп“; АЕЦ „Козлодуй“; „Главболгарстрой“; „Софийска вода“; КЦМ; „Вагоноре-

монтен завод-99“ АД; KPMG. В кметството на испанската столица се проведе премиерата на книгата „Кратка история на България“ на проф. Николай Овчаров, преведена на испански. Представена бе изложба плакати „Българските букви – новата азбука на България“, прожектиран беше и филмът на Людмил Тодоров „Шивачките“. Редакторът на вестник „Нов живот“ представи мултимедийна фотоизложба на



тема „50 години област Кърджали“. Музикалната програма включваше изпълнение на народната певица Валя Балканска и гайдаря Петър Янев, както и на цигуларя Александър Владигеров.

Първата дискусия бе посветена на темата „България между двете срещи. Какво се случи?“. Всички присъстващи бяха единодушни, че през 2007 г. най-голямото постижение на българската журналистика в страната и чужбина е била кампанията „Не сте сами“ в подкрепа на осъдените български медици. И на тази среща представители на българските медии в чужбина призоваха за по-голямо сътрудничество между медиите в България и тези зад граница. Акад. Антон Дончев подчерта, че българските медии зад граница са крайъгълният камък на българския дух и че те очертават границата на българщината. Той посочи, че е необходима по-голяма подкрепа



за българската култура в цялост, тъй като именно тя прави една общност народ.

Министър Василев говори за мащабната информационна кампания, реализирана от МДААР, за популяризиране правилата за транслитерация. Проектът „Разбираема България“ цели премахване хаоса в изписването с латински букви на българските населени места, географски и културноисторически обекти.

Председателят на Националния борд по туризъм Красимир Гергов представи стратегия за развитие на голф туризма в България като модерна дестинация. Председателят на Националната лозаро-винарска камара Пламен Моллов представи историческите и културни предпоставки за развитието на винения туризъм в България.

По време на работната среща в Института „Сервантес“ посланик Иван Христов заяви, че срещата на



две култури е най-важното и най-полезно нещо при изграждането и развитието на отношенията между държавите.

Според журналистката Велислава Дърева генералният проблем за връщането на българите в родината е да има перспектива и бъдеще за децата им, тъй като завръщането е обвързано с тяхното образование. „Няма никаква система, програма или стратегия на държавата за изучаването на български език сред децата на емигрантите“, каза Дърева. При закриването на Четвъртата световна среща на българските медии генералният директор на БТА Максим Минчев заяви: „Ще продължим да поставяме въпроси, които касаят националната ни кауза. Трябва да се занимаваме с тези въпроси, защото два милиона българи живеят извън границите на България и ние трябва да направим всичко възможно те да останат българи.“



СЪДБАТА НА ЕДИН НАРОД СЕ РЕШАВА ОТ НЕГОВАТА ДУХОВНОСТ

Текст и снимки: Мария Захариева

Всички книги на Антон Дончев са изняти, като че ли от един бард. Тези книги не са написани, а са наредени. Неговата най-магична творба „Време разделно“, сътворена за 41 дни, е преведена на 29 езика в близо 3 милиона екземпляра. Само на български език има 22 издания. Романът му „Трите живота на Кракра Пернишки“, който излезе миналата година, надхвърли вече сто хиляди екземпляра. Имах щастието да се срещна с живия класик на българската литература в Прага, Рим и Мадрид и при тези срещи нашият народен рапсод винаги възпяваше държавата на българския дух, благодарение на която България е просъществувала през хилядолетията. Той дари хипнотично въздействащото си слово и на списание „Българи“.

БИТОЛСКАТА ПЛОЧА НА ИВАН ВЛАДИСЛАВ

Аз писах за една плоча, която е изчукана преди 1000 г. Това е плочата на Иван Владислав. През годината 6523 (1015–1016) от сътворението на света обнови се тази крепост, зидана и правена от Йоан, самодържец български, с помощта и с молитвите на пресветата мъченица наша Богородица и чрез застъпничество то на дванадесетте и на върховните апостоли. Тази крепост бе направена за убежище и за спасение и за живота на българите. Започната бе крепостта Битоля през месец октомври в 20 ден, и се завърши в месец (...) в края. Този самодържец беше българин по род, внук на Никола и на Рипсимия благоверните, син на Арон, който е брат на Самуил, царя самодържавен, и които двамата разбиха в Щипон гръцката войска на цар Василий, където бе взето злато (...) а този в (...) разбит биде от цар

Василий в годината 6522 (1014) от сътворението на света в Ключ и почина в края на лятото“.

На 12 реда в тази плоча се споменава три пъти думата българин. Аз не мога да си спомня за друг народ в Европа, който преди 1000 г. да има национално самосъзнание. 1000 години тези букви, този начин на изживяване живее у нас. Ако видите факсимилето, ще можете да го прочетете – буквите са същите и думите са същите. И тогава ние виждаме, че сме изправени пред една невероятна загадка: оттогава са минали 1000 г., само триста, от които е имало българска държава. 700 г. не е имало българска държава. Кой пренесе буквите, кой пренесе думите, кой пренесе името българин и какво е това невероятно чудо на чудесата? Става дума за духа. Става дума за една държава на българския дух, която е просъществувала тези 1000 г., тя пренася българската цивилизация. Чрез нашата азбука

проговарят цивилизациите, които не са имали писменост.

Тази държава на българския дух не се простира само в границите на днешна България. И нашата първостепенна задача е да запазим именно държавата на българския дух.

ПРИТЧАТА ЗА СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ

Обичам да разказвам една притча, която е свързана с българската земя. Цар Борис Михаил изпратил Климент Охридски в днешна Македония, тогава известна като Кутмичевица. Там Климент имал три къщи, а до тях – три храма. За седем години той е научил 3 500 души да четат и пишат на славянски език и да превеждат религиозните книги. В Западна Европа по това време никой не чете Библията на родния си език, а българите го правят. Извикал веднъж Климент един монах и му казал: „Трябва да посадим



тук дървета – много е голо“. Градинарят отвърнал: „Можем да посадим тополи и липи. След 10–15 години ще има шума, ще има птички, ще има сянка, обаче тополата и липата са женски дървета. Дъбовете са хубави дървета, но един дъб расте 50 години, а ние сме вече стари и няма да ги дочакаме. Нито ти, нито аз ще минем под сянката им.“ А Климент отвърнал: „Още днес посади дъбове.“

Това е философията за управлението на една държава. Това е обяснението защо след 1 000 години всеки от нас може да прочете надписа, оставен ни от Иван Владислав. Трябва да мислим не само за това, което ще стане, докато ни свърши мандатът, а да мислим на какво учим нашите ученици. С едната ръка трябва да държим ситото, за да има какво да ядем, а с другата – да съдим дъбове. Защото ако няма дъбове – няма дъбрава, ако няма дъбрава – няма вода, ако няма вода – няма род, а ако няма род – няма държава.

„ТРИТЕ ЖИВОТА НА КРАКРА ПЕРНИШКИ“

Моята книга „Трите живота на Кракра Пернишки“ е за достойнството на

нашия народ, благодарение на което сме преминали през вековете. Кракра Пернишки живее по времето на Самуил. Ромейският император Василий Втори Българоубиец два пъти обсажда крепостта му около Перник и не може да я превземе. Кракра се предава след 30 години лична борба, става монах и на 95 години минава през една напълно унищожена България, която спира хуни, печенеги и кумани. Във финала на романа Кракра казва: „Виждам море от светлина.“

Българите се бият срещу ромеите. 50 години се бият дядовци, бащи и внуци. Защо са живели тези хора? За да пренасят светлина. Василий Втори Българоубиец е наредил да бъдат ослепени 14 000 българи. Какви са били тези жени, които със заострени тояги са орали тази земя, жънали са я и са давали жито на войниците?...Кои са били тези, които са ковали мечовете, които са плели ризниците? Тези хора са се наричали българи и ние в момента имаме честта и радостта да се наричаме българи.

В новия си роман исках да разкажа колко е сложна ситуацията на България по това време. Кракра етни-

чески не е чист българин. Той има тракийска, прабългарска и гръцка кръв. Отначало е закърмен с гръцката култура. С други думи исках да покажа един сложен човек, който по никакъв начин не страда от едно тесногръдо родолюбие, а се опитва да види нещата в една приблизителна пълнота. Той пише почти на 100-годишна възраст и разказва с много асоциации – миналото му се струва променено, но вече е лишено от тези страсти, които са движели хората, участвали в правенето на историята. Истината е, че романът поставя много въпроси, на които не дава отговор. Развитието на историята е пръсната в различни сцени. Страшните моменти от нея – битката при Беласица и въстанието на Петър Делян, не са основни сцени, а са споменати.

Това дава възможност някак да бъде реабилитирана истината, а тя е често много опростявана дори в сериозните съчинения по българска история. Двигателите на действията на хората си били много сложни. И Кракра се опитва да каже това. Аз съм се срещал вече с много читатели и знам, че романът се възприема много емоционално.



Хората се стряскат от своето дълбоко незнание на историята. Те са изненадани от фактите, които им представям. Понятията „покоряване на България“ и „падане на България под византийско робство“ са много дълги и сложни процеси. Искане ми се да накарам българите да потърсят дълбочината на всички тези процеси, корените на нещата. Човек винаги е искал да знае откъде идва. Трите големи въпроса, които си задаваме, са: откъде идваме, къде сме и къде отиваме.

Като се обърнах назад, разбрах, че винаги съм писал за проблемите на сближаването между хората, забелязах, че всички мои герои или са братя, или имат проблеми с любовта и омразата. Това е продължение на вечния проблем защо сме на тази планета Земя. Хората не могат да намерят най-обикновените решения, като това, че любовта трябва да владее обществото и че това е единственият път да оцелеем. Стигнах до убеждението, че любовта е законът, който управлява Вселената, че както гравитацията е закон за привличане на телата, така законът за любовта е закон за привличане на духовните същности.

БОГОМИЛИТЕ – БЪЛГАРСКИТЕ ЕРЕТИЦИ

Моят сценарий, който първо се казваше „Двете истини“, после „Дългият път на свещената книга“ и накрая

„Еретиците“, има 15 варианта. Всеки от тях е по 300–400 страници. САЩ, Русия, Германия, Франция и Италия проявиха интерес към такъв филм, България не го засне. Българските богомили дават на западните еретици теоретичната основа на учението. Тайните книги на богомилите подпалват цяла Западна Европа. Въпросите, които задава богомилството, Ренесансът ги поставя много по-късно – като тезата за изравняване между мъжа и жената. Лутер, протестантизмът повтарят дума по дума това, което са казали еретиците. Защо се ражда учението? Защото нашите са ги палели, били са факли, ама като са горели, са осветявали. Сега има учени, които доказват приемственост от поп Богомил към Ян Хус. Има документи на Инквизицията, в които пише: „Днес бяха изгорени 183 души българи.“ Малцина го знаят. Твърди се, че учението идва от Африка през Испания. България обаче не иска светът да разбере истината, въпреки хилядите документи, които свидетелстват, че теоретичната основа на това учение идва от българските земи. Аз не можех да си представя, че съществува българин, който не иска светът да научи какво правят еретиците. Написах сценария, направихме костюмите, но ни взеха парите, удариха секирата на филма за еретиците и заснеха „Сватбите на Йоан Асен“. Изгубих много време да пиша сценарий, който не се осъществи.

Хората не разбират, че съдбата на един народ се решава от неговата духовност, а не от неговите материални възможности. Той и Исус го е казал, ама кой сега чете Библията?

ВРЕМЕ РАЗДЕЛНО – ВРЕМЕ ОБЪРКАНО

Къде отива сега нашата култура? Трагедията е, че приказва ислямът, приказват китайците. Ние от реклами за хладилници и голотии не виждаме какво правим. Тежкото положение на западноевропейската и американската цивилизации е в това, че течението е замърсено и в него пада утайката на материалното. Тази цивилизация е прекалено материална, потребителска и с много остатъци в духовния живот на хората. Не виждам как може да се справи една цивилизация с идеалите, които предлага т. нар. западно общество. Ние най-после въведохме термина екология и започнахме да се интересуваме от света, в който живеем и от връзките с него. Но кой днес се интересува от екологията на човешкия дух? Екологията на духа е много важна, тъй като човек се ръководи от душата. Оставам с впечатление, че проблемът за екологията на духа е по-важен за исляма, отколкото за западната цивилизация. Нашите западни кораби са закотвени от тежестта на нашите плътски желания. Погубва се чувството за истина и морал, непрекъснато се атакуват морални принципи, които са изучкани на плоча още преди 3–4 хилядолетия. Младите хора сега се питат кое е бяло, кое е черно, кое е добро, кое е зло.

Аз присъствах на една конференция на ЮНЕСКО в Швеция, която носеше многозначителното название „Да разоръжим историята“. След една година съдбата пожела да присъствам на друга конференция в Холандия на тема „Що е свят?“ и изведнъж между тия две конференции разбрах за двата върха на Килиманджаро. Единият връх е до каква степен можем да се опитаме да загладим историята и кой е моментът, в който вадим и кътниците на историята. И вторият е – има ли все пак нещо свято? Така се развиват нещата, че една част от изследователите и от публиката каз-

ват: „Няма нищо свято“. Но все пак на задушниците половината български народ отива на гробовете, все пак не тълчем гробовете и не минаваме през тях. По същия начин има факти от историята, които трябва по някакъв начин да запазим.

Този буламач, тая каша от морална неяснота се отразява ужасно на младото поколение. 76% от младежта в България до 22 г. казва, че не знае за какво живее. Това е резултат от нашата глупост да не сложим никакви ориентири и някакъв връх в далечината и да им кажем: „Ето, вървете към този връх!“

Проблемът за морала се превръща в основен проблем за нашата т. нар. западна цивилизация. Има, като че ли, един отказ да съхраним за известно време чистотата на детската душа. Ние вкарваме децата още неукрепнали, още боси в тинята на нашето общество. Поне едни обуца, едни гумени цървули да им купим да могат да газят горките деца. Жалко! Всеки ден се раждат деца. И всяко дете е чисто като един бял лист, на който можем да напишем поема, но можем да напишем и един мръсен виц. Въпросът е какво пишем ние на челата на нашите деца? За какво живеем в края на краищата?

ДЪРЖАВАТА НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ НЕ СЕ ПРОСТИРА САМО В ГРАНИЦИТЕ НА ДНЕСНА БЪЛГАРИЯ

Това, което се случва с българите всъщност, като че ли е начало на един нов път и от нас зависи къде ще ни изведе той. Стотици хиляди българи се пръснаха по света – някъде събрани по няколко хиляди души, някъде – самотни. Дали ще останат свързани с нашия народ, с нашата земя, с нашата култура или ще се стопят при хората, при които отиват? Дали това, което ние възприемаме като поражение на българщината, не е едно разпростиране на българския дух? Ние ще получим отговор на този въпрос. На мен ми се иска отговорът да бъде радостното откритие, че това поклонничество на българите всъщност ще се превърне в едно разпръскване на светлината на българската цивилизация, в едно запознаване на света с красотата и силата на всичко, създадено от

нашия народ, и че всъщност ние трябва да мислим, че отиваме там, за да направим другите по-богати и по-щастливи с постижението на нашия дух и че след години хората по целия свят ще знаят повече за България и ще обикнат България. По никакъв начин не си мисля, че това може да води до някакво възгордяване. Просто трябва да знаем, че не сме по-лоши от другите и не трябва да си позволяваме да имаме лошо самочувствие.

Очевидно трябва да настъпи промяна на българина както по отношение на самия себе си, така и по отношение на другите народи.

Всеки трябва да се опита да защити едно парче стена от крепостта. Нито аз, нито вие можем да защитим цялата стена. Ние сме длъжни да пазим парчето, което е пред нас. Аз като писател съм длъжен да говоря неща, които съм проверил със своя разум и никога да не приказвам неща, от които имам сметка. И все се надявам, че в зала с 50–100 души, ще има поне един-двама, на които съм оказал влияние. Вземете една шепа зърно и го пръснете по тия камъни и все някъде ще хване. Постоянно се обръщам към читателите, защото

книгата става литература в момента, в който читателският поглед падне върху книгата като дъжд – тогава израства произведението. Аз се опитвам да внуша силата на моите мисли и на моите образи така, че после да видим горе-долу едно и също нещо. Нека всеки от нас си гледа работата, нека всеки гледа пред себе си, нека изслушва другия и нека се опита да предаде част от своята правда на другите. В нашите ръце е съдбата и животът на децата ни. Вие си садете жълъдите, поливайте ги – има време да израснат. Не чакайте до утре!



Антон Николов Дончев е съвременен български писател, роден на 14 септември 1930 г. в Бургас. Става световноизвестен с романа си „Време разделно“, станал емблематичен за периода на Българското Възраждане. Завършва гимназия във Велико Търново през 1948 г. и право в Софийския университет през 1953 г. Отказва се от престижния пост на великотърновски съдия и се заема с писане. През 1999 г. за своето цялостно творчество акад. Дончев получава най-авторитетната награда за балканска литература „Балканика“, смятана за балкански Нобел. Носител е на най-високия шведски орден за чужденци „Полярна звезда“. През декември 2004 г. ректорът на Софийския университет Боян Биолчев му връчва Голямата награда за литература и почетния знак на синя лента. Първият му роман „Сказание за времето на Самуила, за Самуил и брата му Арон, за синовете им Радомир и Владислав, за селяка Житан и старейшината Горазд Мъдрия и за много други хора, живели преди нас“, излиза в далечната 1961 г. Неговата втора книга „Време разделно“ и досега остава най-известният български роман в световната литература. През 70-те години на 20-ти век – малко след премиерата на „Време разделно“ в САЩ, книгата е включена в програмата на славянските факултети на световните университети. Получава номинация в Америка от фондацията „Джеън и Ървинг Стоуън“ за най-добър исторически роман. Романът е екранизиран през 1987 г. от режисьора Людмил Стайков. Произведения: „Сказание за времето на Самуила“ – 1961 г., „Време разделно“ – 1964 г. (екранизиран през 1987 г.), „Девет лица на човека“ – 1989 г., „Сказание за хан Аспарух, княз Слав и жреца Терес“ – (1982–1992), „Трите живота на Кракра Пернишки“ – 2007.

МИЛА МОЯ ПУБЛИКА, ЖИВ СЪМ, ВАШ СЪМ!

По материали от печата, снимки: архив

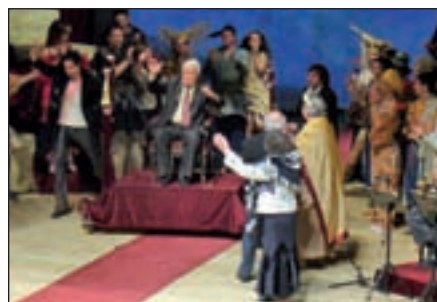
Всенародният любимец на публиката Георги Калоянчев отпразнува през април 50-годишен юбилей на сцената на Държавния сатиричен театър „Алеко Константинов“. По време на бенефиса българската театрална гилдия го призна за крал, бог и за единствения министър в историята на България, който остана цели 50 години в Министерството на сатирата, хумора и забавата.



На своята любима сцена Георги Калоянчев е изиграл 55 роли. Обявената за бенефис вечер едва ли е последното му излизане на сцената. „Запазете си билетите и местата и елате след 10 години на шейсетгодишнината“, призова зрителите Калата по време на бенефисния спектакъл „Калоянчев и приятели“. Министърът на културата Стефан Данаилов награди големия български актьор с плакет „Златен ритон“ и 5 000 лв. за постигнати високи творчески резултати и принос в развитието и популяризирането на българската култура. „Завиждам ти на мандата! Ти си единственият министър в историята на България, който изкара цели 50 години в Министерството на сатирата, хумора и забавата. За тия 50 години рейтингът ти постоянно растеше и вече май е космически. Доказателство за това е, че от известно време публиката те забеляза да носиш скафандър и да хвърчиш на сцената на Сатиричния театър заедно със Стоянка Мутафова. Освен това ти си единственият министър, на когото хората не държат сметка за командировки и който, без да му мерят рейтинга, има най-високо обществено доверие и подкрепа, изразяваща се най-вече в аплодисменти и усмивки“, отбеляза в поздравителния си адрес до Калоянчев Стефан Данаилов. Комиците подариха на Георги



Калоянчев корона от масивно сребро, на която пише: „Калата – кралят на комедията“. Никола Анастасов се появи на сцената като Зевс и присъди на Калоянчев ранга „бог“, като добави, че прави това по поръчка на управляващата тройна коалиция. От



Съюза на артистите Калата получи истински меч и бе провъзгласен за най-достойния рицар на българския театър. Стоянка Мутафова каза, че мечтата ѝ била да играе с Чарли Чаплин, но че всъщност е спечелила, защото е играла с Георги Калоянчев.

Калоянчев за себе си и за сцената:

Когато обичаш театъра, ролята е почти готова. То е като да обичаш



истински жена. Само тогава любовта те изпълва, когато се отдадеш изцяло. Актьорът е суетен човек – колкото и да

се преструва, че популярността не го интересува, хубаво му е хората да го познават. Честно си казвам, че ако се случи хората да ме забравят, да ме отминават като непознат на улицата, аз няма да го преживея. Почитателите са стимулант, те ти инжектират жажда да направиш нещо по-хубаво от това, което си направил досега, да ги възторгнеш

и да получиш в отплата възхищението им. А мама беше най-разпалината ми фенка! Ще дойде на театър, ще гледа и след това ще заяви на всеослушание: „Мама, ти си най! Ти, мама, си най! И Парцалчето играй, и Стоянчето играй, ама ти си най!“ И така високо говори, че да я чуят всички, да се обърнат, да я видят и да ѝ завидят какъв син има... Милата мама!

Не се оплаквам – доволен съм от пътя, който извървах. Аз съм един от щастливите актьори, изиграх прекрасни роли – класика, съвременни. Нямам паузи, нямам периоди на бездействие. Бездействието би ме унищожило. Много добре си знам какво мога и какво не мога. Не мога, например, да играя

един Ромео. Като се погледна в огледалото – какъв Ромео съм аз! Виж, бих могъл да бъда Ричард III. Но не се случи. Сега вече е късно. По-добре да има нещо пропуснато, отколкото нещо излишно... Дали ще се наситя някога да играя? От дете съм я залюбил тази игра, та и сега. Нямам умора за нея. Народът вика: „Луд умора не знае!“ Всеки, който се е обрекъл на някакво изкуство, трябва да носи малко лудост в себе си.

От много изкушения в този живот се опазих. Само едно ми остана и ще ме владее докрай: изкушението да играя! Изкушението да се провикна: МИЛА МОЯ ПУБЛИКА, ЖИВ СЪМ, ВАШ СЪМ!

Другите за него:

Той много се смее на сцената – като мене. Двамата сме най-смешливите.



А това е най-страшното – да се разсмееш на сцената. И е най-сладкият смях. Но ние с Калата не сме весели хора. И той, и аз

сме малко замислени, все сме вгълбени в своите проблеми.

Стоянка Мутафова

Аз му викам Щастливеца, защото той е един от най-щастливите актьори в България – еднакво умее да играе и комедия, и трагедия. Умее да накара залата да го приеме такъв, какъвто той желае да се покаже. За това трябва талант и професионализъм.

Никола Анастасов

Голямо нещо е той, един от тези български актьори, които трябва да останат в пантеона на най-доброто, което се е пръквало на българска земя. Известни са големите му роли в театъра. Без да подценяват другите му добри роли в киното, такъв актьорски пик като Бай Ганьо, той едва ли ще се повтори

Иван Ничев

Калоянчев просто няма мярка. Той е извън всякакви мерки. Господ много му е дал. Аз съм играл 550 с него „Сако от велур“. Докато играехме, ние сме спирали на сцената, за да го гледаме как той играе. Той просто ни омагьосваше.

Славчо Пеев

...За шейсетгодишнината на Георги Калоянчев написах пиесата „Господин Балкански“, която има живот и до ден-днешен. Разбира се, заслугата е на Алеко, но с премиерата на тази пиеса бе свързано нещо знаменателно. Важни партийни ръководители от по-младата генерация бяха посетили един от предпремиерните спектакли и направили забележка на Станислав Стратиев, тогава директор на Сатиричния театър, че в текста прекалено много се хулят философите и учените глави. Така беше. Ганьо Балкански никак не ги обича. Но, разбирате ли, това можело да бъде в услуга на някои хора, тъй като и без туй в ЦК, а и в Политбюро, имало настрояния срещу по-ерудитаните, по-научните кадри в партийното ръководство.

Класическото съчетание „някои хора“ си живурка и днес, и не

говори добре за дните, в които живеем. Аз лично подозирах защо по-неуките в ЦК ще се идентифицират с бай Ганьо, но си мълчах по въпроса. По-драматични бяха възраженията за финалния монолог на главния герой, който завършваше с думите: „Може да си мислят някои, че на бая ви Ганя времето е минало, ама ей ма, тук съм, жив съм, ваш съм!“ Е това „ваш съм“ силно разтревожи критиците. Възможно ли е Ганьо Балкански да е жив след четиридесет години социалистическо общество, и да е наш при това. Махнете го това „ваш съм“.

Откровено казано, все едно ми беше дали Калоянчев ще казва „ваш съм“ – пиесата достатъчно добре го доказваше. Жалко беше това изискване, но аз, за всеки случай, рекох на Калата: „Ако искаш, не казвай ваш съм, а здрав съм!“ „Добре, Жоро!“ отвърна той. Дойде премиерата и финалният монолог, Георги Калоянчев се изтъпанчи и завърши тържествено: „Ама, ей ма, тук съм, (повисоко) жив съм, (още по-високо) здрав съм, (най-високо) ваш съм!...“ Такъв е Калоянчев – актьорозавър!

Георги Данаилов

Георги Тодоров Калоянчев (Калата) е роден в Бургас на 13 януари 1925 г.. След отбиване на военната си служба, се записва в бившето театрално училище в София. През 1952 г. завършва актьорско майсторство в ДВТУ „Кръстьо Сарафов“. През 1951 г. руският режисьор Борис Бабочкин (по онова време поставил три пиеси в Народния театър) забелязва младия актьор в „Буря“ на Островски. Веднага след завършването на института Калоянчев е приет в трупата на Народния театър. Дебютира в киното с филма „Утро над родината“ (1951) – в ролята на циганчето. През 195 г. се снима за втори път в киното – филмът е все на същата „производствена“ тема – „Димитровградци“. Но преди това е настъпил временен застой – 5 години, в които Калоянчев не получава почти никакви роли, които да отговарят на творческия му потенциал. Точно в този период Калоянчев преминава от Народния в трупата на скоро създадения Сатиричен театър. Следва и поредица от незабравими образи в незабравими филми – щангистът в „Специалист по всичко“ (1962), Кондов във „Вълчицата“, инспекторът в „Инспекторът и нощта“, фокусникът в „Най-дългата нощ“ (1969), Риксата в „Привързаният балон“ (1969), Джордано Бруно в италианската продукция „Галилео Галилей“ (1969), Езоп в „Езоп“ (1971), „Нощните бдения на поп Вечерко“ (1981), „Бон шанс, инспекторе!“ (1984), „За къде пътувате?“ (1990)... общо повече от 50 игрални филма. През 1990 година режисьорът Иван Ничев засне „Бай Ганьо заминава за Европа“ с Георги Калоянчев в ролята на прочутия българин. Оказа се, че това е един от най-гледаните филми през първата половина на 90-те. През 2006 г., излиза своеобразното продължение „Бай Ганьо се завръща от Европа“. Сценарият е писан специално за големия актьор. През 2006 година след многото други призове и отличия, Калоянчев получава и наградата на Съюза на артистите за цялостно творчество. Но най-голямата награда за него си остава званието „народен артист“ – в най-истинския му смисъл на всенароден любимец от близо половин век. Автор е на автобиографичната книга „Жив съм, ваш съм!“ (2003).

Велислава Дърева:

Българската култура е чалгализирана

Текст и снимка: Мария Захариева

С една от най-известните български журналистки и публицистки Велислава Дърева се срещнах по време на Четвъртата световна среща на българските медии в Мадрид.

Г-жо Дърева, Вие сте носител на редица награди за публицистика. Кои са най-важните от тях?

Два пъти носител на наградата на Съюза на българските журналисти за публицистика – едни път преди 10 ноември и едни път след 10 ноември, наградата „Черноризец Храбър“. Наградата „Оборище“, която се връчва от фондацията на българските възрожденски градове „Оборище“, получих за поредица от документални филми за Васил Левски, за изследователски материали за Левски, Ботев, Захари Стоянов, за Априлското въстание, както и за поредицата „Манифест на новото Средновековие“ в защита на кирилицата. Последната беше преведена и публикувана в университетските издания навсякъде в Западна Европа, където има българистика и славистика. За Батак написах поредица с общото заглавие „Деконструкцията на българската Голгота“. Аз съм сред създателите на гражданското сдружение за защита на българските медии и съм писала редица статии за тях.

Чувствате ли се дискриминирана в България?

Не, не се чувствам дискриминирана. Ако се почувствам по някакъв начин дискриминирана, веднага влизам в бой.

Как се борите?

Всякак. Най-вече с перото. Не че не искам да си извадя шпагата, но няма насреща достоен да бъде пронизан.

Как ще коментирате политическата ситуация в България?

Прекалено сложна е, защото не



е еднопластова. За едни нещата изглеждат много добре, за други – много зле. Ако питаме правителството – държавата цъфти, българинът забогатява, но понеже е черноглед, не иска да си признае, че живее по-добре. Българинът много обича да се жалва. Но нещата са драматични, защото като че ли цялата енергия на обществото и на политиците се изчерпа в мига, в който България стана първоправен член на ЕС. Обществото постигна своята цел и по-нататък не знае какво да прави. А всъщност голямата цел сега започва и предстоят големите предизвикателства към България. Но аз не мисля, че България е готова да отговори на тези предизвикателства, защото явно е нямало стратегическо мислене през цялото това време.

Нямате ли чувството, че през изминалите почти 20 години след 10 ноември 1989 г. българската култура беше съзнателно потъпквана?

Българската култура беше сведена до една просякиня, която все още продължава да хлопа по портите, за да може да има театър, кино,

музика. Българската култура беше унижена, защото може да си просяк, но да се чувстваш горд с това, което вършиш. Тя беше унижена, защото културата ни беше чалгализирана смъртоносно. Това е убийствено. Чалгата е вирус, който е смъртоносен за българската култура. Чалгата е псевдокултура.

А защо в другите бивши социалистически държави културата не беше така унижена?

Защото тези държави са защитавали своята култура, а не просто са се кичили с нея. В България има едно такова особено отношение към културата като към нещо дадено, като към даденост, която все ще си съществува и ще ни спасява, и все ще ни вади от някакви тъмници, и ще вирее от само себе си. Но културата не е трева.

Това нашите политици разбират ли го?

Не, никога няма да го разберат. Една Русия, например, има силна протекционистка политика по отношение на културата. Какво ли не се случи в тази държава, но културата ѝ цъфти и се развива. А в България първите унижени и оскъrbени бяха творците и интелектуалците.

Явно властта няма нужда от културни дейци.

Всяка власт има нужда от много интелигентни апологети, лакеи, слуги и обслужващ персонал. Но творецът не може да бъде лакей, защото няма да е творец. И при социализма имаше придворни поети и писатели, но те не се ползваха с добро име в обществото.

УБИЙСТВОТО НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Текст: Емил Асемиров, снимки: архив

Българският език отдавна е навлязъл в онзи стадий на своето развитие, наречен от големия писател Итало Калвино „антиезикът“ и включващ съвкупност от различни тревожни тенденции и процеси, някои от които изглеждат необратими.

За много от водещите на радио-предавания, особено на държавно-правителственото ни радио всичко е „арт“ като съществително и като прилагателно. Няма „изкуство“, няма „художествен“. Хората на изкуството са, разбира се, само „артисти“, дори и такива които, са единствено художници. По-незнаещите в такива случаи предполагат, че става дума всъщност за актьори, а не за скулптори, живописци, графици или други рисувачи и приложници. Алисия и други нейни поп фолк колежки са титулувани като „фолк икони“. Някой да е виждал хора да се кръстят пред образа на Алисия или пък да ѝ палят свещи (да не ѝ е уроки!). Всеки филм или музикален хит е „култов“, култови са и всякакви актьори, актьорчета имащи още жълто около устата, режисьори и знайни и незнайни поп певци (да не говорим за чалга-звездите). Всеки голям футболист или сегашен треньор е „легенда“ и „легендарен“, чуваме редовно за няколко сини, червени или пембени легенди в българския футбол и други популярни спортове. Само дето никой още не е чувал да се разказват легенди за тях.

Фирмите масово се кръщават с имена само на английски, нищо че пазарът им често е ограничен само в рамките на родния. Световно и национално неизвестни фирми носят гръмки, често мегаломански имена, като правилото е единствено в тях да няма нищо, което макар и слабо да напомня на българско. Когато се цитират електронни адреси или други заглавия, дори и българските думи в тях се произнасят с английски акцент, доколкото говорителите си мислят, че го владеят. Даже името на България в такива случаи се произнася като „Бългерия“, и дори – пази боже! – като „Бългейрия“, което е грешно, но не защото навява асоциации с „гей“. В спортната журналистика например е наложен един професионален жаргон, който изисква „комплексни“ познания по езици като италиански, да речем – иначе откъде среднотатистическият запаленко ще знае, че „росонерите“ (Милан) означава „червено-черните“, „бианконерите“ (Ювентус) – „бялочерните“, а пък „адзурите“ (Италия) и „плавите“ (навремето Югославия) са всъщност „сините“.

ЗАМЯНА НА КИРИЛИЦАТА СЪС СЛАБОГРАМОТНА ЛАТИНИЦА В ИНТЕРНЕТ

За замяната на кирилицата с някаква слабограмотна латиница в интернет форумите, и за неграмотния правопис и език в тях, изглежда вече няма смисъл да говорим. Дори се чуват предложения да се допусне алтернативен правопис при контролните работи на учениците, те да използват знаците, с които са свикнали в интернет – 4 вместо буквата Ч, 6 вместо буквата Ш и други такива глупости, понеже така бил решен проблемът (на непознаващите правописа ученици) отскоро в Австралия. По такъв начин обаче може само да се прикрие неграмотността, непознаването на родния език, неговият богат речник и правопис, пропускаме такава незначителна подробност като пунктуацията. Вече дори не е учудващо, че има твърде много хора, които продължават упорито да пишат на латиница в чисто български интернет форуми, където от години е решен проблемът с разчитането на кирилицата, просто защото вече са свикнали да пишат на латиница. А някои дори твърдят, че интернет средата



просто предразполагала да пишат на латиница, кирилицата там стояла не на място. Очаквам в скоро време да заявят, че и българският език, дори осакатяван на латиница, няма място в интернет пространството. Какво ли казват в такива случаи китайците, японците и други народи, които имат нещастieto да пишат с йероглифи, дори и в интернет...

Повечето радиопредавания, и то не само в частните радиостанции, а също и в телевизиите, ощастливяват слушателите и зрителите си с имена на английски. Някои от тях са всъщност преводни формати, авторските им права се държат от чужди фирми, но това не е основание имената им да не се превеждат на езика на съответната държава, където се излъчват. Едва ли ще изненадам читателите, като им кажа, че любимият на простолудиято в България „Биг брадър“ в Италия се излъчва под името „Ил гранде фратело“, което е точният превод на италиански на „Големият брат“. А подобни примери в други страни в Западна Европа, при това много по-американизирани от нашата, са стотици.

Българските наставки „-увам“, „-уване“ или „-авам“, „-явам“, „-аване“, „-яване“, почти повсеместно изменени от чуждите „-ирам“, „-изация“ при различните глаголи и имена с български корен. Българският езиков гений дори на наши известни професори роди езикови бисери като „договорирам“ и „договориран“, „българизирам“ вместо „побългарявам“ и прочее дълбокомислени безумия.

**ВУЛГАРИЗМЪТ СИ ОСТАВА
ВУЛГАРИЗЪМ НЕЗАВИСИМО
НА КАКЪВ ЕЗИК Е ИЗПЪЛНЕН**

В държавно-правителствените ни радиостанции имат строго следвана

политика да не излъчват българска чалга или поп фолк. Тази уж „правилна“ политика обаче се сблъсква с практиката да се пускат всякакви рап парчета на английски език. А рапът, тази субкултура на низшите социални слоеве от гетата за цветнокожи в САЩ, е известен с крайно нецензурния си и вулгарен език. В рап музиката има добър ритъм, често и претенции за някакви сериозни социални послания, но музикалните му достойнства са повече от спорни, не само защото в него прекалено често липсва що-годе прилично написана мелодия. За много хора по света и у нас рапът – това е една от формите на американската чалга, плод на специфичната културна среда. Текстовете на рап “песните”, ако така може да бъде наречен този речитатив, са изпълнени с вулгарности и нецензурни изрази. Изглежда музикалните редакторки в програма „Христо Ботев“, а и в още по-строгата „Хоризонт“ разчитат, че слушателската им публика не знае английски, затова не се свенят да пускат рап парчета, бъкащи от галещи американското ухо думи като fuck, suck, dick, lick my ass и тям подобни.



Името България – вплетено в голямо „Б“ (Обла глаголица)

В българската чалга подобни мръсни думички отдавна са забранени, но щом са на английски, значи можем да ги слушаме в националния ефир, издържан с парите на данъкоплатеца. Българска чалга няма да пускаме, но американска – може, защото слушателите ни са прости и не разбират английски, а сигурно не разбират и от музика. Вулгаризмът си е вулгаризъм независимо на какъв език е изпълнен! Този „изискан“ език на американските рап гурута беше приет като образец за подражание и от българските рап групи и това си личи от съдържанието на техните текстове, които се опитват да ни шашнат не толкова с претенциите си за социални послания, колкото със сексуалните подмятания и мръсотийки в тях. Давам този пример като още една илюстрация накъде ни води склонността към низкопоклонство спрямо чуждите, „културни образци“, дан на която плащат и божем културни институции като т. нар. Българско национално радио. А мои познати ми споделиха, че са чували и песни със сексуално вулгарно съдържание на испански и френски рапери и дори поп певци, излъчвани по БНР. Като ще има негласна цензура за българската чалга, която става все по-безобидна в някои отношения, не е зле да има такава цензура и за чалгата изпълнявана на чужди езици, дори и на така популярния в България английски, който за нас вече не е чужд език, така както до 10 ноември 1989 г. за нас близък и роден език беше и руският, в съветския му вариант!

ЗА НЕПРАВИЛНАТА УПОТРЕБА НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

В българския език действащите лица и професиите имат форми за



мъжки и женски род. Ако за формите „министърка“ и „президентка“ може да се приеме нежеланието за употребата им поради привиджаната от някои носителки на българския език неблагозвучност и дори пейоративност (а такава като че ли няма в думата „кметица“, радваща се вече на честа употреба), то за избягването на употребата на формите за женски род като писателка, художничка, редакторка няма никакво оправдание. А по електронните медии вече е всекидневие да чуем, че еди-коя си симпатична г-жа или г-ца е писател, художник, „артист“ или редактор, директор, мениджър и дори „модератор“.

Примерите за неправилна употреба на българския език и за прогонването на българските думи от него са хиляди и едва ли е възможно да се изброят. Проблемът тук е, че това явление, този процес на стихийно и все по-често съзнателно, преднамерено оварваряване на езика не се осъзнава като проблем.

Звателният падеж също беше нарочен още преди няколко десетилетия за остарял, и крайно неблагозвучен дори обиден при формите за женски род. Много жени се обиждат смъртно, ако се обърнеш към тях, като поставиш името им в звателен падеж („Мила ми Венето, ... Иванке“, Христино, или Камелийо), без да подозират кутрите (т. е. горките на югозападен диалект), че звателен падеж съществува в повечето славянски езици (тук лошото изключение прави руският, където е отпаднал поради превземките по французката мода), както и в латински – вокатив, и в старо- и ново-

гръцки – клитикос, клитики птоси. Доста зрители се дразнят, когато чуват всекидневно телевизионните говорители да се обръщат към колегите си без да използват звателния падеж, с непристъпи на българския език интонации, да използват възклицанието „уау-уу!“ означаващо „олеле!“ (в положителен, отрицателен, учуден, не разбиращ, глуповат и всякакъв друг смисъл), усвоено вероятно от американските филми, заедно с изрази като „Гив ми файв“, „Ей, мен!“, „Към он, бейби, бойс, (или гълс)“ и така почти до безкрай...

БЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК И ПУРИЗМЪТ

Проблемът пред българския език, някога, а особено днес не е пуризмът – езиковото чистачество, а безконтролното нахлуване на излишни чуждици, заемки, които се употребяват предимно неуместно, със значение, което не се познава, с единствената цел говорещият да блесне със знанията

неусетно го формират, деформират и дори идеологизират по определен начин. Тук естествено стигаме и до проблема за политически коректния език, който нагло, нахално и безцеремонно се налага и в България, дори от хора, които съвсем не са наясно с идеологията на политическата коректност или „правилност“, както би следвало да се преведе на български, и с практиките на политическите „коректници“ („коректникс“ също е американски термин, а не пейоратив, измислен от мен!).

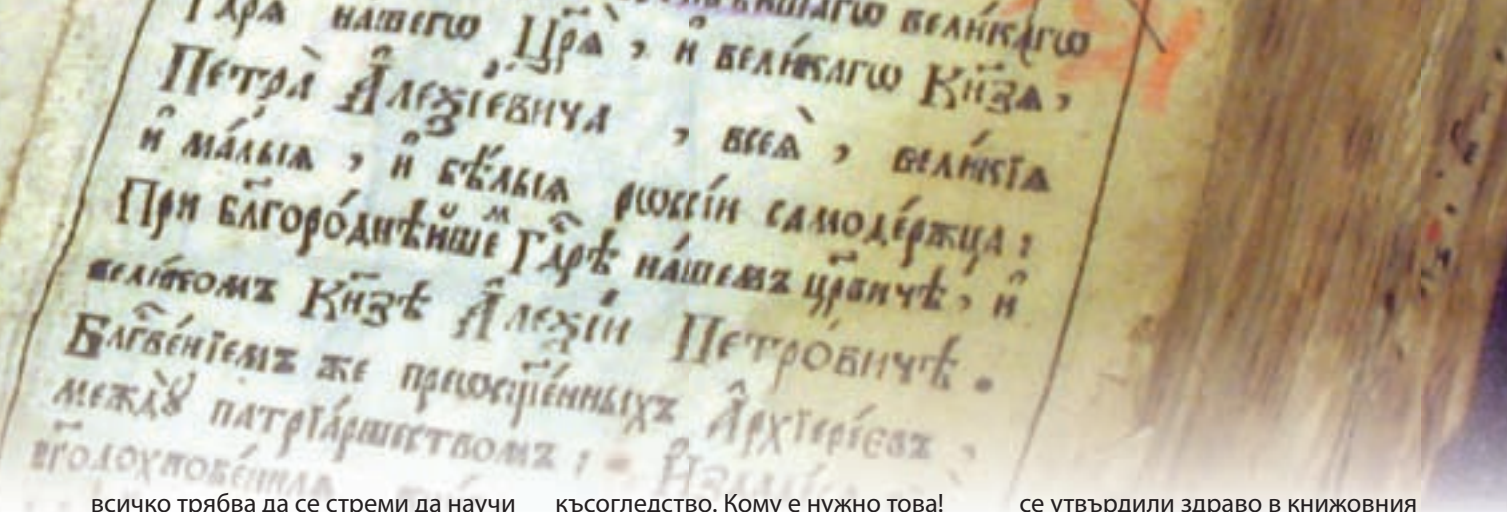
За да познава човек родния си език, в нашия случай българския, той би трябвало да познава неговата история, етапите на неговото развитие (условно наречени старобългарски, среднобългарски, новобългарски, търсенията през възрожденския му период, когато се формира днешният наш книжовен език, който разбира се, е далеч от съвършенството), както и езиците, които са оказали влияние върху него. А те не са малко – старогръцки, византийски гръцки, новогръцки диалекти и катаревуса, латински – античен

и средновековен, османотурски, влашко-румънски, руски, френски, по-малко италиански (в лексиката), по сетне немски (от него имаме и мисловни, логически схеми, наложени от университетското ни образование по немски образец), а в наши дни американския английски. Естествено, че не можем да искаме това от всеки българин, завършил само средно образование или някакво висше нефилологическо образование. Но всеки, дори и чужденец, който държи да говори добър български език, трябва да има волята да спазва няколко прости правила. Преди



Патриотично лого с националните лъвове и текст „Помни своя род и език“

си и „западната“ си култура. В наши дни, особено тревожен интелектуален проблем е заливането ни с американски езикови клишета, които всъщност представляват мисловни клишета, които подреждат мисленето в определена схема. По този начин те



всичко трябва да се стреми да научи езика в цялата му пълнота и богатство, особено неговия словник или речников състав.

Там, където има българска дума, да не я заменя с чуждица. Често с една единствена чуждица (например „бекграунд“) се заменят няколко хубави и точни домашни, български думи и изрази. По този начин езикът, а и мисленето забележимо се обедняват, единствено поради манията говорещият да блесне със знанието си на чужди думи и клишета. Когато чуеш някоя добре звучаща или пък грозна, но ефективна чужда дума, просто си отвори речника – английско-български, френско-български, латинско-български, старогръцки и т. н. и прочети внимателно какво точно значи тази дума, и в кое от многобройните ѝ значения всезнайкото е благоволил да накичи българския си език с нея. А след това просто употребявай съответните български думи, без да се оставяш да те носи вълната на стадното чувство на преклонение пред чуждите, купешките думи, звучащи „модерно и интелигентно“. А ако сме сериозна нация, трябва да обърнем много сериозно внимание на езиковото строителство – защо се приема за нормално да заемаме всякакви чуждици, а не се приема за поне толкова нормално да създаваме нови български думи, с които да означаваме новите явления и „реалии“.

Не трябва да се използва професионален жаргон, неразбираем за хората, които не са от гилдията. Указанията за употреба на лекарства например са изпълнени с медицинска терминология на латински и старогръцки, а вече и на английски или френски, която е неразбираема за над 90% от българската публика, за която са предназначени тези лекарства – като вертиго – световъртеж, или фатиг – умора, и дори миопия –

късогледство. Кому е нужно това! Трябва да се използват кратки и ясни, а не излишно и самоцелно усложнени изречения и езикови конструкции, бъкащи от купешки думи и чуждоезикови клишета (включително мисловни и идеологически). Не ви ли е омръзнало всяко нещо да ви се представя като „проблем“ или „предизвикателство“! Някои наши външни министри не се умориха да повтарят нищо незначещото клише, че България не е част от проблема, а е част от неговото решение. Една наша бивша външна министърка не разбра как загуби очарованието си, когато започна постоянно да прави изказвания, представляващи механичен превод на лош български на банални, често безсмислени американски и брюкселски политически клишета. Необяснимо е защо в трудовете на българските езиковеди граматическата терминология е все повече чужда, а българските термини в езикознанието практически са почти остракирани, сиреч изгонени дори от учебниците за учениците от долните класове.

Що се отнася до научната и специалната терминология, никой не е доказал досега, че тя трябва да се заема само и единствено от чуждите езици, а не да се създава и в България или да се превежда на български. В англоезичната литература по социология и други обществени науки например през последните десетилетия навлязоха нови термини, които не са основани на латински или старогръцки, а са обикновени английски или американски думи. Подобно нещо се среща и във френската социология, да не говорим за немския език, където има силна традиция към понемчване на чуждите думи и изрази, като почти всички латински и старогръцки думи отдавна са преведени на немски и са

се утвърдили здраво в книжовния език и научната литература.

ЕЗИКЪТ Е ДИНАМИЧНА СИСТЕМА

Всяко ново поколение има нов и различен от предходните поколения усет и разбиране за езика. Всеки език е динамична система, която се развива непрекъснато, често в непредвидима посока, под въздействието на различни, понякога изненадващи и необясними фактори. Посоката на развитие на българския език обаче по мое скромно мнение през последните десетилетия става все по-спорна и нежелателна. Той все повече престава да бъде български език и се превръща в нещо като „франгле“, „спенглиш (спениш-инглиш)“, пиджин инглиш или, ако се върнем към по-познатите ни балкански територии, в едно съмнително смешение от езици, каквото представлява например албанският. Разбира се, албанският език по всяка вероятност ще се окаже по-жизнеспособен от българския не толкова поради своята всеядност, колкото поради бурната демографска (и териториална!) експанзия на неговите носители.

Понастоящем употребата на българския език в общия случай разкрива една тревожно ниска езикова култура, не особено висока грамотност, езикова немарливост и пренебрежение към домашните думи и средства за развитие на езика (като например словообразователните модели) и едно с нищо неоправдано робуване на чуждите езикови, масово културни и идеологически образци, което може да бъде определено в крайна сметка като свидетелство за степента на (не)зрялост на българската национална общност – основен, ако не и единствен носител на родния български език.

Един щастлив човек

Текст: Галина Петрова, снимки: архив на Митко Щерев

Популярният български композитор Митко Щерев отпразнува 40 години творческа и сценична дейност във Велико Търново, София и Варна. Името му е вписано в историята на българската филмова и поп музика със стотици шлагери и незабравими мелодии за филми. Водеща фигура в легендарната българска група „Диана експрес“, Митко Щерев е същевременно композитор, аранжор, пианист и продуцент.



40 години на сцена. Какви мисли поражда у вас този юбилей?

Това съвпадна с моята 60-годишнина, а за интелигентните хора тази възраст е доста философска. Интересното е, че явно е трябвало да навърша 60 години, за да получа такова уважение, каквото не съм и очаквал. Действително не съм предполагал, че ще съм толкова обичан.

Може ли да се каже, че музиката е любимата, изместила жените от живота Ви?

По принцип музиката ми даде много. Аз съм един щастлив човек, защото да кажем и сега хората знаят и пеят мои песни и се свирят мелодии на по над 30 години. Това е може би върхът, който може да достигне един музикант, но разбира се и много ми взе музиката. Примерно – разбих си семейството, разбих си, заради „Диана експрес“, здравето. Така че не съжалявам, но понякога ми става тъжно, че животът ми се е променил в определена област и то не защото аз исках да го променя, а защото така се развиха нещата.

Казвал сте, че не сте от авторите, творещи като на поточна линия, и Ви трябва по-скоро провокация. Какво Ви провокира?

Да. Аз смятам, че поговорката десет процента талант и деветдесет процента работа, специално за изкуството, не е никак вярна. Изкуството започва преди всичко от това Господ да е дал талант. Също така вярвам, че трябва да си на първо място добър човек, за да можеш да бъдеш и голям човек на изкуството. По отношение на творческата дейност не вярвам в работохолизма. За мен работохолизмът в изкуството, независимо от възрастта на човека, е израз или на комплекси, или на простотия. Защото най-хубавите произведения на изкуството са създадени от хора, които са се забавлявали, докато са творили. Аз лично никога не съм писал музика специално заради жена. Изпитал съм истинската любов три пъти през живота си, което е прекрасно. И действително за времето, през което съм обичал, съм писал много хубава музика, но мисля, че това е типично по-скоро за поетите и художниците.

С какво най-много се гордеете?

Ами аз по принцип не съм от тези, които много се възгордяват. Има една по-хубава дума от „гордост“, и тя е „достойнство“. За да има един човек достойнство, той трябва да си е създал собствен кодекс от етични и морални норми и да ги спазва. И аз мисля, че съм такъв човек.

Вие сте доста пряк човек и неведнъж сте коментирал публични личности. Не се ли притеснявате, че по този начин стеснявате кръга си от контакти в шоу бизнеса? В България като че ли това е от огромно значение.

Да, но аз съм така скроен. И по време на комунизма, когато беше много трудно ако не си на държавна длъжност, никога не съм заемал такава. Винаги съм си обичал свободата и се радвам, че Господ ми е дал възможност цял живот да правя това, което искам. Винаги съм говорил каквото мисля и се гордея с това. А в повечето случаи, за които предполагам ме питате, когато изказванията ми са звучали малко скандално, съм защитавал моите права и правата на колеги – автори. За много от тях ми е много мъчно, защото са притиснати от материални несгоди и аз се опитвам, дори и с цената да си на неприятности, да им помогна, доколкото мога.

Вие сте наистина един от хората, даващи голяма гласност на проблема с нарушаването на авторските права. Мислите ли, че те не се търсят достатъчно от самите автори в България, и въобще как може да се реши този проблем?

По принцип по-старото поколение творци, това са едни фини хора, които комунистическият режим направо ги смачка. Тогава се знаеше, че трябва да даваш всичко, дори и да не получаваш нищо насреща. Поради това те не са пригодени да се противопоставят. Проблемът ще се реши така или иначе, защото България вече е европейска държава. Очаква се до пет години тук да дойдат представители на почти всички издателски къщи и лейбъли, и тогава всичко ще си дойде на мястото. Защото в момента нашите музикални шоута например ползват

западната музика абсолютно криминално, а рекламата в паузите е адски скъпа. Все още сме като в разграден двор и всички се надпреварват да правят такива шоута.

Мислите ли, че така популярните сега предавания, търсещи таланти в музиката са добър вариант за младите, с мечти за изява в тази област?

Наскоро бяхме в една компания и Мими Иванова каза така: „То вече стана страшно, всички пеят, аз за какво да пея“. Смятам, че на много от младите хора в България им липсва, пак се връщам към това – достойнство. Едно младо момиче или момче, ако го има, много добре ще си помисли дали да отиде и да се прави на клоун пред такава аудитория. Това е малко жалко. В България всичко се продава на около 2 млн. и половина души. На това население добри певци ще се явяват на всеки 8, 10 години. Първото поколение такива беше обрано от първите издания на „Стар академи“ и „Мюзик айдъл“. В сегашните издания – това са останки. Мога да кажа, че нивото на тези момичета и момчета е с 60 процента по-ниско.

Т. е. Вие мислите, че такива формати трябва да се излъчват по-рядко?

Разбира се. Едно поколение певци се ражда на седем години. Искане се подготовка, и то много сериозна. Лошото е, че в момента младите са запленили от това, че ги снимат и дават интервюта, но ако нещата не са подплатени, всичко много бързо се забравя.

Разкажете ни за отношенията си с Лили Иванова. Бихте ли излезли отново на сцена с нея?

Аз имах проблеми с нея във връзка с авторските права. Нямам нищо против нея, но тя ме предизвика, като каза в едно интервю, че щяла да спре да пее песните ми и така да ме прати в забвение. Беше абсолютно неточно казано. Най-малкото, защото всички песни, които съм написал за нея, са писани до 1977 г., а аз от 80-та нататък се занимавам само с филмова музика, което е поне няколко категории над песните, които изпълнява тя. Така че ние нямаме никакви допирни точки и аз



не желая да ѝ пиша песни, дори и да ми плаща тройно. Не може един човек, даже и Лили Иванова да е, да става съдник на всички останали. Аз мога да ви кажа, че осем от големите композитори са разочаровани, не говорят с нея и не желаят да ѝ пишат

песни. Ангел Заберски, Тончо Русев, Найдено Андреев, те сега се сдобриха, но пет години и той беше пратен в забвение. Защо няма песен например от Стефан Димитров? Защото той не иска. Защо с нея не иска да контактува и Стефан Диомов? И те

Митко Щерев е роден на 28 януари 1945 г. в гр. Ямбол. Родителите му се разделят и той израства в пансион. Именно там бъдещият златен композитор на България има възможността да се докосне до музиката и тя го запленява завинаги.

Впоследствие завършва Музикалното училище в гр. Пловдив и Академията за музикално и танцово изкуство. През 60-те е ръководител на оркестъра „Синьо белите“ на Емил Димитров. През 70-те ръководи оркестър „Маковете“, съпровождащ Лили Иванова.

1974 г. създава „Диана експрес“ и в продължение на десет години е свързан изцяло с групата.

Автор е на редица шлагери, изпълнени от Лили Иванова, Васил Найденов, Емил Димитров, Маргарита Хранова и др.

Един от най-изтъкнатите български композитори на поп и филмова музика. Сред филмите, за които е създавал музика, са: „Дубльорът“, „Осъдени души“, „Човек от народа“, „По хълмовете на времето“, „Адаптация“, „Ла дона е мобиле“ и др.

колко станаха? Защо Герасим, един прекрасен музикант, който написа „Ветрове“, също не иска даже и да я види? Смятам, че нещата трябва да се казват с истинските им имена, и мисля, че Лили има голям проблем, защото тя всички тези хора ги вижда като втора категория. Аз съм бил осем години в пансион за сираци и мен живота ме е научил, че няма хора втора категория.

Повечето от хитовете на „Диана експрес“ са много романтични. Романтичен човек ли е Митко Щерев?

Да, и ще Ви кажа нещо много интересно. Когато децата ми поотраснаха, защото аз ги отгледах, сам, много се изненадах веднъж, докато гледахме заедно филм и аз се разплаках. Даже малко се притесних, как така може баща им да плаче. После ми свикнаха и често се шегувах с мен за това. Искам да кажа на хората, които имат комплекси, да се освободят от тях, защото по този начин ще освободят и душата си. Хубаво е да говорим със себе си и с близките хора за слабостите си, за да можем да ги приемем и преодолеем. В този смисъл, искам да кажа, че няма нищо лошо в това един мъж да плаче.

Какви са плановите Ви от тук нататък?

Аз съм много щастлив, защото работих четири месеца и направих една програма, която се казва „С филмовата музика и песните на Митко Щерев“. Тя е за струнен оркестър, аз съм на рояла. Премиерата ѝ беше във Велико Търново, след това я изпълнявахме и във Видин. Действително съм много щастлив, защото хората я приеха по начин, надминаващ всичките ми очаквания. Просто беше голяма радост за мен, защото това е осъществена мечта. Да направиш аранжирката, да седнеш на рояла, да застанеш пред публиката и да изспириш 16 парчета пред нея, и хората да не те пускат да излезеш – това е най-високият връх за един композитор. Това е истински лайф. И макар на 62 години, го постигнах. Мога така ...Спокоен съм вече. Искам да кажа, че повече от това не мога да направя.

ВЪТЪО РАКОВСКИ (1925–2008)



Известният български поет Вътьо Раковски почина внезапно през май. Автор на повече от 40 стихосбирки, между които „Пътник през света“, „Вечерни покриви“, „Прозорец за птици и легенди“ и др., Вътьо Раковски ни остави образци на прекрасна лирика. Носител е на орден „Кирил и Методий“ – I степен и на редица национални награди за поезия. Като преводач е допринесъл много за популяризиране на чешката и словашката литература у нас. Той заема достойно място в развитието и укрепването на духовните връзки между славянските народи.. Вътьо Раковски е роден през 1925 г. Цели 34 г. е работил като редактор в литературното списание „Септември“ – от 1956 до 1990 г. Издал е над 30 книги с лирика, между които „Пътник през света“, „Вечерни покриви“, „По пътя за

Емаус“. Лауреат е както на български, така и на международни отличия, сред които чешките „Витеслав Незвал“ и „Премия Бохемика“, словашката „Павол Хвездослав“ и др. Превежда от чешки и словашки. Член-учредител на Съюза на преводачите в България.

„Най-невъзможното нещо за Вътьо Раковски беше (и си остана) да изкриви душата си, да затаи истината и не защити справедливостта, каквито и лични неприятности да му струваха. При това притежаваше Божия дар да обезоръжава противниците с пословичната си деликатност и такт. До сетния си дъх той искаше със словото си да помага на хората – близки и далечни, да бъдат по-добри един към друг, да се обичат и си помагат. Както ни повеляваше нашият християнски Бог!“ (Цанко Живков)

ОБРАЗ

*Завръщах се сам от гората.
Събирах във шепи последните жълъди
на отблясъците на деня.
Бях взел във душата си
едно изоставено ехо от гривек
и се спусках към него
към сенките на съня.
Слязох от осветените хълмове.
Нагазих в реката
и нейните белогривести кончета
ме поведоха
към една привечерна дъга.
Оттатък
на ниския бряг
имаше стъпки по пясъка,
но никой не ме очакваше на брега.*

*Мислех си –
други поети са минали преди мене
и са отнесли със себе си
най-хубавите образи
от света,
но за мен е останал
този незабелязан от никого залез
помътен от гневни пиянства,
забравен от всички,
закуцал с червено бастунче
към кръчмата на вечерта.*

*Когато дойде моят залез,
ще свири вятърът на струните на
пинии,
ще плачат тъжно те под лъка им, аз
знам,
звездите ще берат от моя двор
къпини,
ще бъде месецът от всеки друг път
по-голям,
като огромното облещено око на
небесата,
а аз ще се сбогувам вече със света,
с тетрадката със много стихове
засята,
със шапката, със връзката, със зем-
ната си суета,
със Вит, на изгрева със коня алест,
пристигащ от отвъдното към нас,
и аз ще се отдалечавам като залез
със вперени очи, сбогуващи се с вас.*

(От последната му книга „И чука по
стената на дъжда съдбата“)



**Една година
от трагичната загуба на
Бойка Добрева
(29. 10. 1975 – 15. 6. 2007).**

**Една година
на тъга и на светъл спомен
за нашето лъчезарно Бойче.**

В нейна памет семейство Добреви и сдружение „Заедно“ изградиха детско игрище в български стил в Дендрологическата градина в Прухонице, недалеко от Прага.
За повече информация – www.zaedno.org

Христо Ботев (1848–1876)

На 6 януари 2008 г. се навършиха 160 години от рождението на великия български революционер и борец за националното освобождение на България, ненадминат поет и пламенен публицист Христо Ботев. Ботев е фигура от европейски мащаб. Той остава завинаги символ на невероятен революционен дух, съчетан с поетически и журналистически талант.

**Но... стига ми тая награда –
да каже нявга народът:
умря сиромаш за правда,
за правда и за свобода...**

Из: „На прощаване“

ЕСЕ ЗА БОТЕВ

И днес българският дух стои завързан в един възел, брулен от времето и стихииите, глозган от покварата и скептицизма! И е неразвързан! Това е Ботев, който дойде да ни освободи, а направи от всички ни свои роби. Любовта му и пълната му саможертва към народа и земята го направиха чуден, невероятен. По примера на Караджата и Левски, които пламенно възлюби и последва, той пожела да бъде между самодивите, братските орли и милостивите вълци и може би той сега е там. Той видя народа, земята си – видя майка си и либето си, но вече беше много късно да се спре при тях – той ни ги посочи, отмина ги и „умря“, защото времето му се беше изпълнило, а смъртта беше победена приживе. Защо го понесохме в душите и сърцата си, защо пеем песните му и тръпки лаят по тялото ни? Какво получихме от слабите му ръце, та благодарността ни към него стана толкова огромна и ние толкова немощни за нея? Нима смъртта е приятна и гробът – удобен за почивка. А народът – нима е сега повече роб или повече свободен оттогава? Кое от Ботевите желания е осъществимо, за да се убедим в разумността и ползата на делото му? Тоя луд син всели в нас божествена-та си лудост и тялото му се сви като

спаружена ябълка върху пръстта, която той целуна, и ние нито го потърсихме, нито го намерихме. Неговият дух обаче се понесе с песен и тревога над страната ни и стана небе на България. В нея пеят същите робини и жънат същите жътварки – песните им се предават по радиото, а потта им се стича на същата земя. Слънцето изпича хляба на нивите, жари наведените гърбове – тънка пара се издига и от тях, и от разораната пръст. Като дъждовния облак тоя син в най-чист порив я напои с алената си кръв и върху нея ведно с вятъра прошумя неговият стих, затрептя като копие, забито в жива плът. Стенанията, воплите, радостта и глъчката се носят като чучулигите и орлите над земята, като вълци бродят и вият, а хорската безнадеждност се търкаля като тръне от вятъра в полето. Земята е населена, земята е жива, земята пее и проклина... Какво ти даде тоя син, от кого искаш да те защити и кой му подшушна този подвиг – да умре, както всичките ти синове издъхват прави върху тебе? Сигурно е умрял от любов към тебе и от гняв към тия, които не те обичат. Най-простата и велика любов! Той опозна своя народ чрез сърцето си, и него даде, за да го запази от безсърдечните. Той даде на земята си своето име, а нас назова „свои братя невръстни“ – да помним и знаем и като него да мрем за тая чудно хубава и вечна майка-земя. Ех, майко, ти ни раждаш и пак ни прибиращ! Какво ще правиш ти без песента, воплите и бунта на децата си? Ти би онемяла! Пощади децата си, които те обичат!

Ще догорят ли запалените от поета надежди и ще стигне ли огънят на пламналия дух, обхванал простите народни души? Та какво са робството или свободата пред тоя огън и тая любов, които нямат начало, нито край. Без тях обаче смъртта и пустотата ще се вселят в сърцата ни, ще ни сковат и изпепелят, а ние ще обеднеем, па макар и всред най-тлъсто благоденствие. Ботев прие онемиялата и заглъхнала земя от дедите ни, насели я и я



Родната къща
на Ботев

ожени за вековете, изяви българския човек, даде му път за изминаване, определи съдбата му и мястото му в света и историята, и с това го направи смислен за самия него и задължителен за другите народи. Без Ботев няма България! „На тая робска земя“ той стана небе, което я огрява и оплодява – самата нея и „свободния дух“ на тия, които я работят. Той не пожела да направи повече, защото наистина няма по-велико от това – да оплодиш народа си, да превърнеш въздишките му в стих, плача му в песен и страданието му в подвиг и саможертва!... И в най-облачните и бурни дни българската земя ще има своето слънце – Ботев!

**Париж, 1939,
Илия Бешков**

ЛЕТОПИС ЗА ЖИВОТА НА БОТЕВ, ИЗГОТВЕН ОТ ОБЩОНАРОДНА ФОН- ДАЦИЯ „ХРИСТО БОТЕВ“

- 25 декември 1847/ 6 януари 1848 г. – в Калофер се ражда Христо Ботев.
- 1854–1858 г. – Христо Ботев живее в Карлово, където баща му Ботьо Петков е учител.
- 1862 г. – Христо Ботев завършва Калоферското класно училище.
- 14 септември 1863 г. – руското министерство на просвещението съобщава на началника на Одеския учебен окръг, че е взето решение Христо Ботев да бъде настанен като стипендиант в руска гимназия.
- 28 октомври 1863 г. – Христо Ботев тръгва от Калофер през Пловдив и Цариград за Одеса.
- 14 ноември 1863 г. – Христо Ботев пристига в Одеса.
- 19 ноември 1863 г. – Христо Ботев е приет във Втора Одеска гимназия.
- Октомври 1865 г. – Христо Ботев е отстранен от гимназията.
- Есента на 1865 г. – започва да посещава учебните занятия в Историко-филологическия факултет на Одеския университет.
- Юни 1866 г. – написва първото си стихотворение „Майце си“.
- Есента на 1866 г. – получава назначение като учител в с. Задунаевка, Бесарабия.
- Началото на март 1867 г. – завръща се в Калофер, за да замести болния си баща като учител в местното класно училище.
- 11 май 1867 г. – на тържеството, посветено на св.св. Кирил и Методий, произнася пламенно патриотическо слово.
- Септември 1867 г. – тръгва от Калофер за Русия с намерение да продължи образованието си.
- Началото на октомври 1867 г. – установява се в Букурещ.
- Началото на 1868 г. – работи в печатницата на Димитър Паничков в Браила.
- Началото на септември 1868 г. – постъпва в Букурещкото медицинско училище.
- Краят на ноември – началото на декември 1868 г. – съжителства с Васил Левски в запустяла букурещка вятърна мелница.
- Началото на март 1869 г. – установява се в Александрия, където

учителства в местното българско училище.

- Началото на август 1869 г. – напуска Александрия и се установява в Измаил, където е назначен за учител по български език.
- Март 1871 г. – установява се в Браила, където започва работа в печатницата на Димитър Паничков.
- 10 юни 1871 г. – в Браила е отпечатан бр. 1 на редактирания от Христо Ботев в. „Дума на българските емигранти“.
- 12 февруари 1872 г. – в бр. 35 на в. „Свобода“ е отпечатан фейлетона на Хр. Ботев „Знаеш ли ти кои сме?“
- 1 май 1873 г. – в Букурещ е отпеча-



тан бр. 1 на редактирания от Христо Ботев в. „Будилник“.

- 15 септември 1873 г. – постъпва като учител в българското училище в Букурещ.
- 20–21 август 1874 г. – участва в заседанията на Общото събрание на БРЦК в Букурещ. Избран е за член на Централния комитет.
- 8 декември 1874 г. – в Букурещ излиза бр. 1 на редактирания от Христо Ботев в. „Знаме“.
- 26 декември 1874 г. – участва в Общото събрание на БРЦК в Букурещ.
- Юли 1875 г. – Христо Ботев се оженва за Венета Стефанова Везирева.
- 12 август 1875 г. – участва в извънредното „народно събрание“ в Букурещ, на което се учредява Български революционен комитет и се взима решение за подготовка на „всенародно въстание в Българско“. Христо Ботев е избран за член на БРК.
- 21 август 1875 г. – тръгва от Букурещ към Одеса със задачата да привлече Филип Тотю към подготовката



Корабът „Радецки“

на бъдещото въстание.

- 17 септември 1875 г. – завръща се с параход от Одеса в Галац.
- 30 септември 1875 г. – подава оставка като член на БРК.
- Началото на октомври 1875 г. – в Букурещ е отпечатана книжката „Песни и стихотворения от Ботйова и Стамболова.“
- Началото на април 1876 г. – Христо Ботев, Георги Апостолов и Никола Обретенов решават да подготвят чета, която да премине в България около 11 май.
- 13 април 1876 г. – в Букурещ се ражда дъщерята на Христо Ботев Иванка.
- 5 май 1876 г. – под редакцията на Христо Ботев в Букурещ излиза бр. 1 на в. „Нова България“.
- 13 май 1876 г. – Христо Ботев се разделя със семейството си и потегля за Гюргево.
- 16 май 1876 г. – Христо Ботев се качва с част от четата си на пътническият кораб „Радецки“.
- 17 май 1876 г. – Христо Ботев пише прощално писмо до семейството си и издава заповед за завладяване на кораба. Близо до с. Козлодуй четата на Христо Ботев слиза на българския бряг и полага тържествена клетва.
- 18 май 1876 г. – четата преминава през с. Борован и се отправя към с. Баница. В района на Милин камък се води първия бой с башибозук и черкези.
- 19 май 1876 г. – Ботевата чета достига до местността Веслец край Враца, откъдето се опитва да влезе във връзка с врачанския комитет.
- 20 май/1 юни 1876 г. – четата се отправя към Вола, но е принудена да заеме позиции около Купена, Камарата и Околчица. Привечер, след като боят стихва, Христо Ботев събира щаба на четата. По време на заседанието войводата е прострелян от неприятелски куршум.

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списание на българската общност.

На страниците на „Българи“ имате уникалната възможност да получавате актуална информация от България, да се срещате с интересни личности и да научите нещо повече за живота на българите в Чехия и по света. Чакаме вашите мнения и предложения за списание „Българи“.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 КШ.

Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane/ Vocelova 3/120 00 Praha 2.

ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322

ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL [BALGARI@ATLAS.CZ](mailto:balgari@atlas.cz)

За контакти:

o.s. Vazraždane
Vocelova 602/3
120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz
www.balgari.eu



Българското неделно училище



Малки, по-големи и още по-големи деца и ученици,

*Ако обичате да пеете и танцувате,
ако обичате да рисувате и да се забавлявате,
ако обичате да пишете и говорите на български,*

**Заповядайте всяка събота в 10.30 ч. в Дома
на националните малцинства в центъра на Прага,
улица „Воцелова“ 3 – на 2 минути пеш от „И. П. Павлова“**

*Тук за вас отвори врати Българското неделно училище
при сдружение „Възраждане“ с много музика, игри и забава.*

Повече информация на [gsm 777 196 322](tel:+420777196322) и на [e-mail balgari@atlas.cz](mailto:balgari@atlas.cz)

Българи брой 3/2008

Издание на българската общност
в Чешката република

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, Americká 28, 120 00 Praha 2

Българи излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чехия: E 13282

Директор на изданието:

Мария Захариева

Редактор на броя:

Мария Захариева

Редактор:

Лора Владимирова

Сътрудници:

Румяна Георгиева, Златина Йержабкова, Галина Петрова, Добромир Григоров, Емил Асемиров, Васил Самоковлиев

Дизайн:

„Макс“ студио

Година 7, брой 3/2008

Balgari

Periodikum bulharské menšiny
v České republice
Časopis je vydáván s finanční
podporou Ministerstva kultury
České republiky



Посетете интернет страницата
на гражданско сдружение „Възраждане“
и на списание „Българи“ www.balgari.eu



*PROWINE s.r.o.
Предлага разнообразие
от качествени български
вина и ракии, лютеници,
сърми, колбаси,
краве и овче сирене*

Prowine s.r.o.
Cukrovarská 33, 196 00 Praha 9-Čakovice
tel.: +420 724 253 527, +420 603 460 985
e-mail: prowine@centrum.cz
www.prowine.cz